

ახალი ტანათლები

2010 წელი, 11-17 ნოემბერი

ფასი 90 თეთრი

№34 (508) გაიშინა 1998 წლიდან

www.axaliganatleba.ge

უფლებამოსილების გადახედავა თუ უსაფუძვლო ეჭვი?

სკოლებში მანდატურების შესვლამ საზოგადოებაში არაერთგვარი რეაქცია გამოიწვია. თბილისის რამდენიმე სკოლიდან მასწავლებლების გათავისუფლებას უამრავი მითქმა-მოთქმა მოჰყვა. ამბობენ, დირექტორებმა პედაგოგები სკოლიდან მანდატურების ზენოლის გამო გაუშვესო. ჩვენ მიერ მოპოვებული ინფორმაციებიდან, ძირითადად, პრეტენზიებს მანდატურების მიმართ მასწავლებლები გამოთქვამენ. ისინი ამბობენ, რომ მანდატურები გაკვეთილების მიმდინარეობისას სისტემატურად აყურადღებენ საკლასო ოთა-

ხებს და ამ მეთოდით აკონტროლებენ სიტუაციას. სკოლაში ტოტალური დასმენაა, ამის გამო მრავალი მასწავლებელი სამსახურის დატოვებას აპირებს. დირექტორებსა და პედაგოგებს მეტი უფლებებით მანდატურები სარგებლობენ, მანდატურის ინსტიტუტის შემოღებით პოლიტიკური ხელისუფლების შექმნა სურთ სკოლაში.

უკმაუბრეთ ასევე რამდენიმე პედაგოგს, რომლებმაც პირად საუბარში აშკარა უკმაყოფილება გამოხატეს მანდატურის სამსახურის შემოღების გამო, თუმცა საჯაროდ ვინა-

ობის გამჟღავნებასა და საკუთარი აზრის გამოთქმაზე კატეგორიული უარი გნაცხადეს იმ მოსაზრებით, რომ პრობლემები შეგვექმნებაო.

ჭორ-მართლის გასარკვევად, გადაწყვეტილი მანდატურებს ვაგსაუბრებოდით, თუმცა მათ ჩვენთან საუბარი არ ისურვეს – უფლება არ გვაქვს ჟურნალისტების შეკითხვებს ვუპასუხოთო და გვირჩიეს მანდატურის სამსახურის პრესცენტრისათვის მივვებართაო. პრესცენტრმა კი ასეთი განმარტება მოგვცა – მანდატურებთან თქვენი საუბარი შესაძლოა ხელისშემშლელი აღმოჩნდეს სასწავლო პროცესისთვის, თუ გასაუბრება გნებავთ, გაკვეთილების შემდეგ მიმართეთ მათ, ოღონდ გვითხარით კონკრეტული სკოლა და ჩვენ მოვამზადებთ მანდატურს თქვენთან შესახებ დროაო (?!). მანდატურის სამსახურში მისულმა, თავდაპირველად, სამსახურის უფროსის ვინაობა ვიკითხე. ერთ-ერთმა თანამშრომელმა მიპასუხა, რომ უფლება არ აქვს სამსახურის უფროსის გვარი და სახელი მითხრას. საბოლოო შედეგი ის იყო, რომ ჩვენ მიერ მომზადებულ რამდენიმე შეკითხვას ინტერნეტის საშუალებით უპასუხა განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს პრესცენტრმა (იხ. გვ. 4) პასუხები იმდენად ზოგადია, რომ ტყუილ-მართლის გაცემაში ნამდვილად ვერ დაგვეზარებოდა. ამიტომ, გადავწყვიტეთ სკოლის დირექტორებისთვის მივვებართაო და მანდატურების მუშაობის შესახებ საზოგადოებისთვის მათი მოსაზრება გავკვიზარებინა.

გვერდი 4-5

10 ნოემბერს თბილისის რამდენიმე საჯარო სკოლის 8-12 კლასეების მოსწავლეებმა, საბავშვო ბავშვების გაშვების მოთხოვნით, პარლამენტთან და განათლების სამინისტროსთან საპროტესტო აქციები მოაწყვეს, რასაც სამინისტროს მხრიდან მწვავე და ოპორტიუნული რეაქცია მოჰყვა – იმ საღამოსვე გაენარკაღი ინსპექციები თბილისის 8 საჯარო სკოლის დირექტორი დაიბარეს და, რაპი კანონით მინისტრს უფლება არ აქვს გაათავისუფლოს საჯარო სკოლის არჩეული დირექტორი,

აიძულეს თეზად დაენერათ განცხადებები სამსახურთან წასვლის თაობაზე.

განათლების სამინისტროს საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტი ადასტურებს დირექტორების გათავისუფლების ფაქტს, მხარამ არ ასახელებს სკოლებს. სინტაქსისა, ამ გოლო დროს განათლების მუშაკებს, პირითადად დირექტორებს, რატომ უწინდებოდა სურვილი, კოლექტიურად გამოცხადდნენ გაენარკაღი ინსპექციები და ერთსულმონად გაადაგნენ თანამდებობიდან?

პროფესიული გამოცდა

5 წლის უელგები

გვერდი 2-3

პროფესიული განათლება

როსა კანონი

დაკბის

განვითარების

დაგვარკოლებელ

გარკოლებას ქების

გვერდი 3

ტრადიციებით მოგვარკისარკე

თბილისის

სახელმწიფო

საგვარკისინო

უნივერსიტეტი

80 წლისაა

გვერდი 7-9

საქმი წერეთელი – 170

საღვარკის გვირკული

გავინანე და საქმი

წერეთელი

გვერდი 10-11

კვლევა

ჩვენი ბავშვის 2004 წლის 25-31 მარტის წინადადება 90 წლისთვის მუცლისა და გულ-სისხლძარღვოვანი სისტემის დაზარალების...

და მისი მიზანმიმართული მართვითი მონაწილისა და ახლო გარემოს ნარკოტიკების, სტატიკების და ლეკების...

იგი სულით ხორცადმე პედაგოგი იყო. ყველასათვის ყოველ-მხრივ მისაბამი ქვეყნითა და გარემოებითაც. მის ჩაცმულობაშიც კი ვერაინი ნაკვს ვერ შეინახავდა...

ვეების დაწვრილება. ეს ავადმყოფობები მაშინ ძალზე ძნელად სამკურნალო იყო და ნამდვილად სიკვდილ-სიკვდილის ზღვარზე ვიყავი. მით უფრო ძნელი სამკურნალო იყო იმ პირობებში, როცა დიდი სამამულო ომის ხანძარი მძიმედავდა...

ქეთევან ნახუცრიშვილი და ცნობილი ირანელი გეოგრაფი-კარტოგრაფი მოზამადრეზ სააბაძე. ქალბატონი ქეთევანი ცნობილია ისრაელის სახელმწიფო, რომელიც საქართველოში მოგზაურობის ანგარიშში, რომელიც საქართველოში დაიბრუნდა, უხუცეს ქართველ გეოგრაფთან შეხვედრაც მოისურვებდა. სურათი გადაღებულია 2007 წლის ივნისში.

მეთვლე კლასში ვიყავი. მანამდე მე ქების სივლით გადავადგილოდი კლასიდან. კლასი. ორი მეთვლედიც მხოლოდ ფრიადებით მქონდა დამთავრებული და შემდეგ არ მახსოვს, რა მიზეზით, ფულტების ანთება დამემართა, დართო ბლერობით და ფულტ-

მე ახლაც ღრმად მნახს, რომ ამ დღიდან მისი ლეთიური ღიმილით გულგატეხული გამოჯანმრთელების გზას დაავადექი. დღესაც ნამდვილად მეჯერა, რომ მე ჩემი უმეცნიერესი, უღამაზესი და უსპეტაკესი სულის მქონე ჩემი ქეთევან მასწავლებლის ამ სიტყვებმა და მისმა ნებამ გადამარჩინა...

ინფორმაცია

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრმა დიმიტრი შამუგინმა და გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრმა გიგა ხაჩიძემ თბილისის №123 სკოლის დაწყებითი კლასის მოსწავლეებს ამინაციური ფილმი „ოპოკო და გვანცა“ წარუდგინეს. ინფორმაციულ-მეცნიერული ხასიათის ფილმი გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით შეიქმნა და მიზანდასახულია მოზარდი თაობის ინფორმირებას ბიომრავალფეროვნების სასიცოცხლო მნიშვნელობის შესახებ.

ნიშნული დისციპლინების სწავლების პროცესი კიდევ უფრო საინტერესო გახდება – აღნიშნა კოკა სეფორიაშვილმა და მოსწავლეებთან ერთად ცდები ჩაატარა.

გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ერთ-ერთი პრიორიტეტიც მოზარდი თაობის ცნობიერების ამაღლება და გარემოსდაცვითი სავანანათლებლო საქმიანობის ხელშეწყობაა. მოსახლეობის გარემოსდაცვითი განათლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს საზოგადოების ეკოლოგიური უსაფრთხოების და მდგრადი განვითარების თვალსაზრისით.

სკოლებში საბუნებისმეტყველო საგნების სწავლების დონის ამაღლებას და ამ საგნებით მოსწავლეთა დინტერესების მიზნით, საჯარო სკოლებში პროგრამის განხორციელება 26 ოქტომბრიდან ეტაპობრივად მიმდინარეობს.

ვი რესურსების სამინისტროს წარმომადგენლებმა 123-ე საჯარო სკოლის მოსწავლეებს გაკვივითების ცნობილი გადასაცემის გარემოსდაცვითი სლოგანი, რომელიც სპეციალურად „ბიომრავალფეროვნების საერთაშორისო წლის“ ფარგლებში დაიბეჭდა.

ლაბორატორიები სამი სრული კომპლექტისგან შედგება, თითოეული გაერთიანებულია კონკრეტული საგნის (ქიმიკა, ბიოლოგია, ფიზიკა) სასწავლო თემატიკის შესაბამისად შედგენილი 18 ქვეკომპლექტით.

თანამედროვე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი ლაბორატორიები მოსწავლეთა კვლევითი უნარ-ჩვევების განვითარებას მოემსახურება. მომავალში თითოეულმა მოსწავლემ უნდა შეძლოს პრაქტიკულად მუშაობა, სკოლის ჩატარება, მისი შედეგის აღრიცხვა და განალიზება, სათანადო დასკვნის გამოტანა.

2010-2011 სასწავლო წლიდან, ასევე, ყველა საჯარო სკოლის მასწავლებელსა და მოსწავლეს, საბუნებისმეტყველო საგნების შესწავლისას, ვირტუალური ლაბორატორიებით სარგებლობის საშუალება ექნება.

ფინანსური მხარდაჭერა

2010 წლის 10 ოქტომბერს, საფრანგეთის ქალაქ სორეზში, პრესტიჟული საერთაშორისო კონფერენციაზე, კინოცენტრის „ფუნაზიო“ და სტუდიის „ეკოლო XXI“ ფილმმა „ხმელეთის 0,047%“, რომისადაც იმ საუკეთესო დოკუმენტური ფილმი, გრანპრი აიღო.

რეჟისორ გია კანდელაკის ორსათიანი დოკუმენტური ფილმი კინოფესტივალის საპატიო ფიურში ეწვიოს, აზიის, ლათინური ამერიკისა და აფრიკის, ავსტრალიისა და ამერიკის ქვეყნების პროფესიონალ კინომატორთაგანსა არაერთ სერიოზულ ნამუშევარს შორის გამოარჩია. ფილმმა მოწონება დაიმსახურა არა მარტო საუკეთესო რეჟისურისთვის, არამედ აღიარებული იქნა, როგორც პირველი დოკუმენტური ფილმი საუკეთესო კომპოზიციით.

ტროლოგიად ჩაფიქრებული ფილმის პირველი ნაწილი „სოფელი“ რეჟისორმა შემოქმედებით ჯგუფთან ერთად, რომლის შემადგენლობაში აფხაზეთიდან დევილი ახალგაზრდებიც არიან, 2007 წელს გადაიღო. ფილმის სახელწოდებას საფუძვლად დაედო ის ფაქტი, რომ დედამიწაზე საქართველოს ხმელეთის სწორედ 0,047% პროცენტზე უჭირავს. ფილმი მოგვითხრობს საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში სოფლად მცხოვრებ ადამიანებზე, რომლებიც სრულიად ბუნებრივ გარემოში მსუკელოვნ საცხოვრებლად, მეცობობაზე, მშვიდობა-

ზე, იმაზე, თუ რა არის პატიოსნება და ადამიანის მოვალეობა, რას ნიშნავს მათთვის სამშობლო და რა არის თავისუფლება. „ფილმში ნაჩვენებია ის საქართველო, რომლიდანაც წასვლა არასოდეს მიფიქრია,“ – ამბობს რეჟისორი გია კანდელაკი.

ქართული ფილმის პოპულარიზაციისათვის, ფესტივალის ფორმის თავმჯდომარის კოლეგების ინიციატივით, ამჟამად მზადდება ფილმის ფრანგულენოვანი ვარიანტი ტიტრით, რომელსაც საფრანგეთის საზოგადოებაშიც მდგომარეობა მართვის დეპარტამენტის, გაეროს ბავშვთა ფონდისა და ევროკავშირის ჰუმანიტარული დახმარების დეპარტამენტის ახალი პარტნიორული პროექტის ფარგლებში მოეწყობება.

ურთიერთგაგების მეშორანდეს ახალი თანამშრომლობის შესახებ ხელი უკვე შეწყვიტეს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრმა დიმიტრი შამუგინმა, ეროვნული სასწავლო გეგმების და შეფასების ცენტრის დირექტორმა ნათია ჯობაძემ და საქართველოში გაეროს ბავშვთა ფონდის წარმომადგენელმა რულანდ მონაშმა.

პროექტის ფარგლებში ჩამოყალიბდა ტექნიკური სამუშაო ჯგუფი, რომელიც შეისწავლის განათლების არსებულ სისტემას, კატასტროფისათვის მზადყოფნის პოლიტიკას და ხელს შეუწყობს საგანგებო მდგომარეობისათვის მზადებისა და რისკების შემცირების როგორც სავალდებულო, ასევე კლასიკურ სახეობაში პროგრამების დანერგვას.

„საქართველო ისეთ რეგიონში მდებარეობს, სადაც ბუნებრივი კატაკლიზმების რისკი მაღალია. მიწისძვრები, მეწყერი, ზეგანი და წყალდიდობები ადამიანების სიცოცხლეს პოტენციურ საფრთხეს უქმნის,“ – განაცხადა საქართველოში გაეროს ბავშვთა ფონდის წარმომადგენელმა რულანდ მონაშმა, – ბუნებრივი კატასტროფების დროს ყველაზე დიდი უცვლელი ბავშვები არიან. ვიმედოვნებ, ჩვენი პარტნიორული პროექტის შედეგად ბავშვები ისწავლიან, როგორ მოიქცენ კატასტროფის დროს, გაიგონათ სათანადო მომზადებას“.

ბავშვები და მათზე მზრუნველი მოზრდილები, განსაკუთრებით კონფლიქტურად მდგომარეულ და ბუნებრივი კატასტროფის მაღალი რისკის მქონე რეგიონებში, ცუდად ურეკვიან, როგორ იმოქმედონ საგანგებო მდგომარეობის დროს. უფრო მეტიც, არსებული საგანმანათლებლო და მასწავლებელთა გადამზადების პროგრამებში მსგავსი ინფორმაციის ნაკლებობა განიცდიან.

აღნიშნული პროექტის ფარგლებში შემუშავდება სათანადო სახელმძღვანელო, სპეციალური მომზადების გათვალისწინებით, ხოლო სასწავლო პროგრამა, ექსპერიმენტის სახით, დაინერგება საქართველოს ისეთი რეგიონების რვა სკოლაში, სადაც ბუნებრივი კატასტროფები ყველაზე ხშირია, მათ შორის თბილისშიც. პროექტი აგრეთვე ითვალისწინებს შესაბამის პოლიტიკის და კანონმდებლობის შემუშავებას, რომელიც კიდევ უფრო ამაღლებს საგანგებო მდგომარეობებზე რეაგირების სწავლების დონეს, უზრუნველყოფს ბავშვებისათვის საინფორმაციო კამპანიების ჩატარებას საკუთარი უსაფრთხოების დაცვისა და ბუნებრივი მოვლენებით გამოწვეული რისკების შესახებ.

თბილისის სახელმწიფო სახელმწიფო უნივერსიტეტი 80 წლისაა

სართული უნივერსიტეტის დასაწყისი

XIX საუკუნის დასაწყისში, საქართველოს დამოუკიდებლობის დიდი გამაყენებელი ერთად დანიყო ფიქრი ქართული უნივერსიტეტის დაარსებაზე, აქტიურ ბრძოლას კი სათავე XIX საუკუნის ბოლო მეოთხედში დადო შესანიშნავი ქართველი მამულომეცნიერები: ილია ჭავჭავაძის, დიმიტრი ყიფიანის, აკაკი წერეთლისა და იაკობ გოგებაშვილის მიერ. 1880 წლიდან უმაღლესი სასწავლებლისთვის მოძრაობამ ფართო საზოგადოებრივი ხასიათი მიიღო, მაგრამ რუსეთის ანტი-ქართული პოლიტიკის პრობლემაში აქ საქმის განხორციელება შეუძლებელი გახდა.

უდიდესი წვლილი ქართული უნივერსიტეტის დაარსებაში მიუძღვის – ივანე ჯავახიშვილს, ექვთიმე თაყაიშვილს, პეტრე მელიქიძეს, კორნელი კეკელიძეს, ფილიპე გოგიაშვილს, აკაკი შანიძეს. პეტრე მელიქიძის წინადადება: „ივანე ჯავახიშვილი ბრძანდებოდა ერთადერთი დამაარსებელი, სტუდენტად დგმული და ერთადერთი რიგითი ჩვენი უნივერსიტეტისა, აქ მას ვერაინი შეეცდებოდა და შეეზარებოდა“. დიდი შრომის და სიმძაფრის მოუხდავდა, 1918 წლის 8 თებერვალს საღვთისმშობლის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, რამაც ეს დღე ერის ისტორიაში ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს თარიღად აქცია... 1918 წლის სათავადაზნაურო გინაზილის შენობაში ითაბებოდა ახლად შექმნილი უნივერსიტეტის დაფუძნების, რომელმაც შემდგომში შენობა მთლიანად დაიკავა, გინაზილის მთავარი ნაგებობის შენება 1906 წელს დასრულდა, მშენებლობა კიდევ 15 წელს გაგრძელდა.

სამედიცინო განათლების შთაბეჭდილება დასაწყისი

ქართული უნივერსიტეტის ფუნქციონირება კარგად ესმოდათ საქართველოში უმაღლესი სამედიცინო განათლების შემოღების აუცილებლობა. უნივერსიტეტის დაარსების უპირველესი ინიციატორი და სტუდენტადგმული ივანე ჯავახიშვილი წერდა: „...ჩვენი სამშობლოს ბუნებაც, უძრავი და მოძრავი, უტყვი და მეტყველი, იმდენად სასურველია მკვლევარისთვის, ადგილობრივი პრობლემების გამო, კაცის სხვადასხვა სწავლების იმდენი ჯერ კიდევ შეუსწავლელი განსხვავებული თვისებები აქვს, რომ აქაც ჩვენი უმაღლესი სასწავლებლის მეცნიერ ბუნებისმეტყველთა და სამკურნალო ფაკულტეტს ფართო და საბაზოტი სამოქმედო ასპარეზი უქნება“.

სამკურნალო ფაკულტეტის დაფუძნების აქტიური მომხრე იყო

უნივერსიტეტის პირველი რექტორი ბატონი პეტრე მელიქიძე. სწორედ მან, ქართველ ექიმებთან ერთად ქართულ „ექიმთა და ბუნებისმეტყველთა საზოგადოების“ სხდომაზე (1917 წლის 12 ოქტომბერს), გამოთქვა აზრი მომავალ უნივერსიტეტში სამკურნალო და საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტის გახსნის აუცილებლობის შესახებ. შეიქმნა შესაბამისი კომისია პროფესორ პეტრე მელიქიძის, გეოგრაფ ალექსანდრე ჯავახიშვილის, მედიკინის დოქტორის, პროფესორ ივანე თიკანაძის, სპირიტის სერაფიმის, გრიგოლ მუხაძის, ექიმების: დიმიტრი ახვლედიანის, მიხეილ ნინამღვინის, ეპისკოპოსის, მათემატიკოს არჩილ ხარაძისა და სხვთა შემადგენლობით, რომელსაც დაეკისრა ფაკულტეტის დაარსების პროექტის და ხარჯთაღრიცხვის შედგენა. სამი დღის შემდეგ ერთიანი კომისია გაიყო ორ – საბუნებისმეტყველო (პეტრე მელიქიძე, ალექსანდრე ჯავახიშვილი, არჩილ ხარაძე) და სამკურნალო (გრიგოლ მუხაძე, სპირიტის ვირსალაძე, ივანე თიკანაძე, მიხეილ ნინამღვინის, დიმიტრი ახვლედიანი, ნიკოლოზ მელიქიძე) კომისიებად. ეს, ცხადია, არ ნიშნავდა ბატონი პეტრე მელიქიძის განდევნას სამკურნალო ფაკულტეტის ჩამოყალიბების ხელშეწყობისგან. მას შემდგომაც არ დაუხოვავს ენერჯია უნივერსიტეტში სამკურნალო საქმის სწავლების წარმატებით დასაწყისად.

კომისიის აზრით, „თუ მატერიალური ძალა ხელს შეგვიწყობს და ომი (პირველი მსოფლიო ომი იგულისხმება) მოკლე ხანში გათავდება, საბუნებისმეტყველო და მასთან ერთად სამკურნალო ფაკულტეტები შესაძლებელია გაიხსნას 1918 წლის 1 ოქტომბრიდან“. 1918 წლის 27 თებერვალს უნივერსიტეტის პროფესორთა საბჭომ დაადასტურა, რომ „სამკურნალო ფაკულტეტი აუცილებელია უნივერსიტეტისათვის“.

17 ივნისს იმავე საბჭომ „ქართულ ექიმთა და ბუნებისმეტყველთა საზოგადოების“ თავმჯდომარის, სპირიტის ვირსალაძის თანდასწრებით მიიღო გადაწყვეტილება, რომ საბუნებისმეტყველო-სამათემატიკო და სამკურნალო ფაკულტეტის გახსნილიყო სექტემბრისთვის.

ფაკულტეტის დეკანი 1918 წლის 1 სექტემბრიდან 24 ოქტომბრამდე იყო პროფესორი პეტრე მელიქიძე. შემდეგ – პროფესორი ვარლამ მოსყველი.

როგორც ვლადიმერ ფლენტი აღნიშნავდა, ერთიანი ფაკულტეტის შექმნა პროფესორების სიმცირით იყო გამოწვეული. აუცილებელი გახდა სტუდენტებისთვის საბუნე-

ბისმეტყველო და ბიოლოგიური საგნების ერთად ნაკითხვა. ალბათ, პროფესორთა სიმცირე იყო იმის მიზეზი, რომ ბატონი ივანე მხარს არ უჭერდა დროზე ადრე, კვალიფიციური კადრების საჭირო რაოდენობის აღზრდაზე, ცალკე ინსტიტუტების (მათ შორის, ალბათ, სამედიცინო პროფესორთა) გახსნას.

ზემონსენებული სხდომიდან ორი დღის შემდეგ, 1918 წლის 19 ივნისს, „ქართველ ექიმთა და ბუნებისმეტყველთა საზოგადოებამ“ ახალი ფაკულტეტის ორგანიზებაში დაახმარებდა უნივერსიტეტის გამგეობაში წარმომადგენელთა ერთ-ერთი ივანე თიკანაძე, ხოლო სპირიტის ვირსალაძე და გრიგოლ მუხაძე წარადგინა უნივერსიტეტის პროფესორთა საბჭოში სათათბირო ხმით.

ახალი ფაკულტეტი – ურთულესი პრობლემების წინაშე

ასეთი იყო ქართველი მოღვაწეების და მეცნიერ-კლინიკისტების თავდადებული შრომის დასაწყისი უმაღლესი სამედიცინო განათლების დაფუძნებისთვის. ეს ხდებოდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და ეკონომიკური კატაკლიზმების ეროვნული, უმძიმესი პრობლემების, სიღატაკის, სიღუფის, კვალიფიციური კადრის და საჭირო ბაზების მწვავე დეფიციტის პრობლემაში. ამ გამოირეული პრობლემებისა და მეცნიერების, მათი აღზრდისთვის თავდადება განაპირობა საქართველოში უმაღლესი სამედიცინო განათლების დაწესების და ჩამოყალიბების დასაწყისი უნივერსიტეტი, რომელმაც გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან საერთაშორისო მნიშვნელობა შეიძინა.

უმთავრესს – კათედრებისა და კლინიკების ჩამოყალიბებას, მათ განთავსებას, დაკომპლექტებას და საჭირო საშუალებებით აღჭურვას სათავეში ჩაუდგინენ იმ დროისთვის ჩვენი თუ უცხოეთში უკვე კარგად ცნობილი და აღიარებული სპეციალისტები – ის წევრები პიროვნება, რომლებიც სამკურნალო ფაკულტეტის საფუძვლის ჩამყრელად მოიხსენიება: ალექსანდრე ალადშვილი, სიმონ ამირჯანი, მიხეილ ასათიანი, ივანე ბერიტაშვილი, სიმონ გოგბიტაძე, სპირიტის ვირსალაძე, ივანე თიკანაძე, ნიკოლოზ კახიანი, ალექსანდრე ნათიშვილი, ვლადიმერ ფლენტი, იოვანე ქუთათელაძე, გაბრიელ ლამარაშვილი, მიხეილ ნინამღვინის. მათ იტვირთეს საქართველოში სამედიცინო

ნო განათლების და მეცნიერების დაფუძნების მთელი სიმძიმე, შეაიარაღეს ის ღირსეული ტრადიციებით, რომლებიც დღესაც ეხმარება უნივერსიტეტს წარმატებული მომავლისკენ სწრაფვაში.

თვალისწინება რა მომავალი უნივერსიტეტისთვის მეცნიერთა კადრების მოზიდვის აუცილებლობას, ივანე ჯავახიშვილმა წინასწარი სამუშაო ჩაატარა: სპეციალური კითხვარი დაავაზნა რუსეთის საუნივერსიტეტო ქალაქებში, გამოავლინა იქ მომუშავე მეცნიერები, რომლებიც პოტენციურად შეძლებდნენ ქართულ უნივერსიტეტში სამუშაოდ გადმოსვლას. ივანე ჯავახიშვილის და მისი თანამებრძოლების აქტიური ქმედების, უცხოეთში მოღვაწე ქართველ მეცნიერ-პედაგოგთა მალევე პატივითული შეგნების შედეგად ახლდებოდა უნივერსიტეტმა ღირსეული შევება მიიღო. საზოგადოდ, ივანე ჯავახიშვილი დიდად აფასებდა უნივერსიტეტის მოზიდვის, მათ შორის უნარს და მებრძობას, რასაც დასტურებს დიდი მოძღვრისავე სიტყვები: „თუ ჩემს მოღვაწეობას, განსაკუთრებით საუნივერსიტეტო მოღვაწეობას საქართველოში, მართლაც ნაყოფიერი შედეგი მოჰყვა, ეს აიხსნება მარტო ჩემი მუშაობით კი არა, არამედ იმიტომ, რომ მე ბედნიერი ვიყავი, რომ გვერდს მიმეწეებდნენ საუკეთესო მუშაკები, საუკეთესო სტუდენტები განსწავლული, ერთი ნებისყოფით შეკრებილებული ადამიანები“.

საზღვარგარეთ მოღვაწე ქართველ და არაქართველ მეცნიერთა მოსახიდად დიდი სამუშაო ჩაატარეს სამკურნალო ფაკულტეტის გახსნის მოთავეებზე: კათედრების ჩამოყალიბებისთვის და ფაკულტეტის არსებობისთვის აუცილებელი იყო უცხოეთში მიმდინარე ქართველ პროფესორ-მასწავლებელთა და სპეციალისტთა მოწვევა, მათთვის მოსაძებნე საყოფაცხოვრებო პირობების შექმნა, სამედიცინო-პედაგოგიური კადრის სწრაფი მოზიდვა თვით ფაკულტეტზე. ზოგიერთ სპეციალობაში კი საჭირო გახდა არაქართველი სპეციალისტების დამხრებაც. მინჯულ პირთა ადგილებში გამოცხადდა, მათი თანხმობა თბილისში ჩამოსვლაზე და ამ იმედით ახლი მომავალში პროფესორ-მასწავლებელთა რაოდენობის ზრდის პერსპექტივა, სხვა ფაქტორთან ერთად, დაელო საფუძვლად უნივერსიტეტის პროფესორთა საბჭოს 1919 წლის 9 აპრილის სხდომის გადაწყვეტილებას, რომლის შესაბამისად არსებული სამათემატიკოს საბუნებისმეტყველო-სამკურნალო ფაკულტეტი გაიყო სამათემატიკოს საბუნებისმეტყველო და სამკურნალო ფაკულტეტებად, რასაც მოწოდება პროფესორთა საბჭოს დღეით, შედგენილი „ქართული უნივერსიტეტის“ ბლანკზე.

მათი დამსახურება ქართველი ერის წინაშე ფრიად მნიშვნელოვანია, მათ აღზარდეს შესანიშნავი ექიმთა თაობები, განავითარეს ქართული სამედიცინო აზროვნება, მეცნიერთა მთელი არმია მომუშავეს ქვეყანას. სიდუხჭირითი მყოფი სამშობლოს გულშემატკივრები უარს ამბობდნენ პირად თუ სამეცნიერო-სამსახურებრივ კომფორტზე, კეთილდღეობაზე და მძიმე, მაგრამ საპატიო მისიის შესასრულებლად უბრუნდებოდნენ სამშობლოს; უდიდეს საქმეს თითქმის ნულიდან, არაფრისგან იწყებდნენ, არცა უწყის, როგორი იქნებოდა მათ გარეშე სამკურნალო ფაკულ-

ტეტის ბედი, როდის და როგორ შეიქმნებოდა ის, იქნებოდა თუ არა ქართული მედიცინა წარმატებული

პირველი მესამე და საზოგადოებრივი დაზარალებული გულშემატკივრები

სამკურნალო ფაკულტეტის პირველ დეკანად აირჩიეს ხარკოვიდან მოწვეული პროფესორი, ანატომი ალექსანდრე ნათიშვილი. ამ შესანიშნავი პედაგოგისა და მეცნიერის გარდა, პირველი მოზნობისთანავე სამშობლოში დაბრუნდნენ სახელოვანი ქართველი პროფესორები: ალექსანდრე ალადშვილი (1919 წელი, სიმფეროპოლის სამედიცინო ფაკულტეტის ფარმაკოლოგიის კათედრა), სიმონ ამირჯანი (1919 წელი, ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის ჰიგიენისა და ენდემიოლოგიის კათედრა და სამედიცინო საზოგადოების ბაქტერიოლოგიის ინსტიტუტი), მიხეილ ასათიანი (1921 წელი, მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის ფსიქიატრიის კათედრა), ივანე ბერიტაშვილი (1919 წელი, ნოვოროსის (დღეს უნივერსიტეტის ფიზიოლოგიის კათედრა), სიმონ ამირჯანი (1919 წელი, ნოვოროსის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის პედაგოგიული სწავლება კათედრა), ნიკოლოზ კახიანი (1919 წელი, დნეპროპეტროვსკის უნივერსიტეტის სამკურნალო ფაკულტეტის ანატომიის კათედრა), ფარნაციის მაგისტრი, პროფესორი იოვანე ქუთათელაძე (1921 წელი, ნოვოროსის უნივერსიტეტის), ნაგორილი ლამბაშვილი (1920 წელი, მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის მეზობლ-მათემატიკის კათედრა) და სხვ. მათი დამსახურება ქართველი ერის წინაშე ფრიად მნიშვნელოვანია, მათ აღზარდეს შესანიშნავი ექიმთა თაობები, განავითარეს ქართული სამედიცინო აზროვნება, მეცნიერთა მთელი არმია მომუშავეს ქვეყანას.

ამ პრობლემი სამკურნალო ფაკულტეტზე ორდინატორებად და ასისტენტებად მოიწვიეს: დავით ოსიკელიანი, ვარლამ მოსყველი, ნიკო მახვილანი, მალაქა მიქელაძე, აპოლონ ტყემალაძე, მიხეილ ცხაკაია, ვლადიმერ ფლენტი, დიმიტრი ჯავახიშვილი. 1920 წელს ფარმაციისა და ფარმაკოგნოზის კათედრაზე რუსეთიდან მოიწვიეს მეცნიერთა მთელი არმია მომუშავეს ქვეყანაში.

მოწვევას უცხოეთი სპეციალისტებიც გამოემხარნენ და სამკურნალო ფაკულტეტზე შეუდგნენ მოღვაწეობას: პროფესორი ფიზიოლოგიის კათედრა ენოდა. ხანგრძლივი სიცოცხლის მამაცლზე მან დიდი ამაგი დასდო არა მარტო პათოფიზიოლოგიის, არამედ, საზოგადოდ სამედიცინო მეცნიერების განვითარებას საქართველოში...

თბილისის უნივერსიტეტისა და მისი სამკურნალო ფაკულტეტის ხელმძღვანელთა, ახალჩამოსულ მეცნიერთა და ექიმთა თავდადებულ შრომის შედეგად, სულ სამოთხე წელიწადში (1918-1922 წლებში), სამკურნალო ფაკულტეტზე გაიხსნა რამდენიმე ათეული კათედრა, კოლეჯი და დოცენტურა. გარდა ამისა,

ტრადიციებით მოვაპყრისკანე

მეშვიდე გვერდიდან

ზოგიერთ საგანში, რომლის შესაბამისი კათედრა ფაკულტეტზე არ იყო, იკითხებოდა აუცილებელი კურსი.

გამონდელი სტრუქტურის ჩამონათვალი

- 1. ადამიანის ნორმალური ანატომიის ინსტიტუტი; 2. კათედრა პისტოლოგის ემბრიოლოგიაში; 3. ფიზიოლოგიის კათედრა; 4. კათედრა ფარმაკოლოგიის რეცეპტურით და ტოქსიკოლოგიით; 5. ფიზიოლოგიური ქიმიის კათედრა; 6. ფარმაკოციტული ქიმიის და ფარმაკოგენიზის კათედრა; 7. მიკრობიოლოგიის კათედრა; 8. შინაგან სნეულებათა კერძო პათოლოგიის და თერაპიის კათედრა პროპედევტურ კლინიკით; 9. ზოგადი ქირურგიის კათედრა პროპედევტური კლინიკით; 10. შინაგან სნეულებათა დიაგნოსტიკის კათედრა პროპედევტური კლინიკით; 11. მენარხის კათედრა კლინიკით; 12. ზოგადი პათოლოგიის კათედრა; 13. პათოლოგიური ანატომიის ინსტიტუტის კათედრა; 14. ნერვების სნეულებათა კათედრა კლინიკით; 15. კათედრა ზოგადი პათოლოგიის კათედრა; 16. ქალის სნეულებათა კათედრა კლინიკით; 17. ფსიქიატრიის კათედრა კლინიკით; 18. კანისა და ეპიდერმის სნეულებათა კათედრა კლინიკით; 19. თვალის სნეულებათა კათედრა კლინიკით; 20. ბავშვთა სნეულებათა კათედრა კლინიკით; 21. რენტგენოლოგიის კათედრა; 22. სამოხარბოთლო მედიცინის კათედრა; 23. სოციალური ჰიგიენის კათედრა; 24. ფიზიოლოგიისა და კურორტოლოგიის კათედრა კლინიკით; 25. ფაკულტეტის თერაპიული კლინიკა; 26. ფაკულტეტის ქირურგიული კლინიკა; 27. პოსპიტალური თერაპიის კლინიკა; 28. პოსპიტალური ქირურგიული კლინიკა.

საუნივერსიტეტო კათედრებზე ინსპექტორმა, მავალიანთა, ბოტანიკა, არორგანული ქიმია, ფიზიკა, ორგანული ქიმია, ფიზიკური ქიმია, ლაბორირი ენა. 1920 წლიდან ფაკულტეტებზე ინსპექტორად მედიცინის ისტორია. გარდა კათედრებისა სამეცნიერო-კვლევით და სასწავლო საქმიანობა სპეციალურად შექმნილ განყოფილებაში «დოცენტურებში» - მიმდინარეობდა. ფუნქციონირებდა რამდენიმე დოცენტურა - ზოოლოგიის, რენტგენოლოგიის, ფურის, ყვლის და ცხვირის სნეულებათა - კლინიკით, ოპერატიული მეანობისა და გინეკოლოგიის, სტომატო-ოდონტოლოგიის, ოპერატიული ქირურგიის, ტოპოგრაფიული ანატომიის. ფაკულტეტის დარსებებიდან 10 წლისთავზე - 1928 წლისთვის, სამკურნალო ფაკულტეტზე სულ 89 პედაგოგი იყო: 17 პროფესორი, 4 დოცენტი, 5 ლექტორი, 25 უფროსი ასისტენტი, 36 უმცროსი ასისტენტი და 2 შტატგარეშე ასისტენტი.

1925 წლიდან ფაკულტეტზე გაიხსნა ასპირანტურა, რომელიც უდიდესი წვლილი მიზნულად იყო მომავალი სპეციალისტების აღზრდისთვის.

სამეცნიერო კვლევა

სამკურნალო ფაკულტეტზე ფართოდ გაშალა სამეცნიერო კვლევა, ქირურგიულად იღვანა საქართველოში არსებული სამხარეო პათოლოგიის მეცნიერული შესწავლისთვის და მისი დიკვიდაციის გზების შემუშავებისთვის. ფაკულტეტმა საფუძველი ჩაუყარა ქართულ სამედიცინო სამეცნიერო სკოლებსა და სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტებს.

პროფესორთა შემდეგი თობა

პირველის მძლავრი ფრთხილი ქვემო ზარდა (კ. ერისთავი, ნ. მახვილაძე, შ. მიქელაძე, მ. ნინამდღერიშვილი, ვ. ფუნტი, ს. ყოფშიძე, ა. ულუკიძე და სხვანი). ამ თობამ ღირსეულად განავითარა უმაღლესი სამედიცინო განათლება და სამედიცინო მეცნიერება. მათი და მათ გვერდით მოღვაწე სხვა ქართველ მეცნიერთა მალაღი ინტელექტის, თავდადებული და დაუღალავი შრომის შედეგია 20-იან წლებში საქართველოში სამედიცინო სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების დაარსება.

ახალგაზრდების სწრაფვა თბილისის უნივერსიტეტის სამკურნალო ფაკულტეტისკენ დიდი იყო. 1919 წლისთვის სულ უნივერსიტეტში 1813 სტუდენტი სწავლობდა, მათგან 739 - სამკურნალო ფაკულტეტზე, ხოლო 1920 წლისთვის 2729 სტუდენტიდან - 960.

სამკურნალო ფაკულტეტის ხელმძღვანელობა ზრუნავდა უცხოეთის უმაღლესი სასწავლებლების შესაბამისი ფაკულტეტებიდან ქართველი სტუდენტების მოზიდვასაც. 1919 წელს უნივერსიტეტის ადმინისტრაციამ გადმოყვანილი სტუდენტებისთვის სამკურნალო ფაკულტეტზე სპეციალურად გახსნა II და III კურსები. ასეთი აქტები ხორციელდებოდა სამკურნალო ფაკულტეტის თხოვნით და იმასაც მოწმობს, რომ უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია ცდილობდა დაეკმაყოფილებინა ფაკულტეტის საჭიროებები.

პირველი სახელმძღვანელო

პირველი სახელმძღვანელო, რომელიც მიეწოდა ფაკულტეტის სტუდენტებს 1919 წელს, ალექსანდრე ნათიშვილის ადამიანის ნორმალური ანატომია იყო (ნიგინა I და II ნაწილები). ამას მოჰყვა სხვა სახელმძღვანელოებიც.

ფაკულტეტზე დიდი ყურადღება ექცეოდა სამედიცინო ტერმინოლოგიის მეცნიერულ დონეზე დაზრდას და ლექსიკონების შედგენას. ამ შრომე ფრად მნიშვნელოვანია პროფესორ გრიგოლ შუბაძის ღვაწი. 1918 წელს გამოიცა მისი ნიგინი ქირურგიული ტერმინების შესახებ.

პირველი მართვითი ფიზიოლოგია

დამკვიდრდა ცალკეულ საზოგადო მოღვაწეთა მიერ ფაკულტეტისთვის საკუთარი ბიბლიოთეკის გადაცემის თუ კერძო პირთაგან ბიბლიოთეკის შესყიდვის ტრადიცია. ევროპაში სახელგანთქმულმა პირველმა ქართველმა ფიზიოლოგმა ქალმა, ბარბარე ნიკოლოზის ასულმა ყოფიანმა, დიმიტრი ყოფიანის შვილიშვილმა, 1918 წელს უნივერსიტეტს გადასცა ნაბეჭდი შრომები ფიზიოლოგიაში უცხოურ და ქართულ ენებზე.

1920 წლის 12 აგვისტოს უნივერსიტეტის რექტორის, ბატონი ივანე ჯავახიშვილის ნინადადებით, გამოიყო 345000 მანეთი და ფაკულტეტისთვის შეისყიდეს ექიმ ვასპალიანის ნივთსაცავი.

პირველი სამედიცინო ფაკულტეტის, მათ შორის სამკურნალოც, დაარსებიდანვე განიცდიდა სასწავლო ბაზების უკმარობას. ბატონი კონენი კეკელიძე წერდა: «უბინარობის ბრალია, რომ ფართო ადგილი აქვს დათმობილი საღამოებში მეცადინეობას, რომელსაც, როგორც ზემოთ ვამბობდი, არ შეუძლია დამაკმაყოფილებელი შედეგები ჰქონდეს, აგრეთვე ის, რომ შეუძლებელი ხდება შედეგად ლექციების ნორმალური წესისა: ადგილობრივად რიცხვის სიმცირის გამო მათი დაკავება ზოგიერთ შემთხვევაში მოსწრისა ხდება». უნივერსიტეტის შენობების სიმცირე და სიღრმე არ იძლეოდა საშუალებას იმ ჯერ კიდევ მცირერიცხოვან ქვეყანაყოფთა განსათავსებლად, რომელიც სამკურნალო ფაკულტეტს გამგებლობაში ჰქონდა. ეს ფაკულტეტი განსაკუთრებით მიმდებარეობდა იყო, რადგან მას, გარდა სხვა ფაკულტეტებისთვის საჭირო ატრიუბებისა და ლაბორატორიებისა, აუცილებლად სჭირდებოდა სხვადასხვა პროფილის კლინიკებიც.

შირი გაზარდობა

სრულიად არადაკმაყოფილებელი იყო სასწავლო ატრიუბობაც. «ლაბორატორიებში არაა არც მუშაობისათვის საჭირო მასალა, არც ხელსაწყო, ასე რომ, ერთსა და იმავე მიზნისკენ, ერთსა და იმავე დროს, მეცადინეობს ოცი-ოცდაათი კაცისაგან შემდგარი ჯგუფი... სტუდენტებს უხვდით თავიანთი ჯერის ლიდერი ლაბორატორიებში მუშაობისათვის. ამიტომ პრაქტიკაში, რომელიც ჩატარებული უნდა ყოფილიყო, ვერცა, მერც კურსზე, ტარდება რა სემესტრის მოსმენის შემდეგ ან... მოთხვე კურსზე ასეთ პრობებში ამ პრაქტიკებებს აზრი ეკარგება, სტუდენტები სპეციალურ საგნებს სრულიად მოუმზადებულნი ხდებიან» (კონენი კეკელიძე).

ყოველივე ამას ემატებოდა ფინანსური პრობლემატიკა - კათედრებს ყოველთადაც ეძლეოდათ, საშუალებად, 50-60 მანეთი. სხვათაშორის ერთად ესეც იყო ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, რომ კათედრები სრულყოფილად არ იყო დაკომპლექტებული.

მიუხედავად იმისა, რომ თვით ბატონი ივანე ჯავახიშვილი განსაკუთრებული სიმპათიით იყო განწყობილი სამკურნალო ფაკულტეტის მიმართ (ამას აშკარად ადასტურებენ საარქივო მასალები) და ყოველნაირად ცდილობდა დაეკმაყოფილებინა ფაკულტეტის თხოვნები, ბაზების სიღრმეები შექმნილ სიძველეთა აღმოფხვრა თანდათან შეუძლებელი ხდებოდა.

სამედიცინო ინსტიტუტის დაარსება

1930 წლის 10 ივნისს განხორციელდა თბილისის უნივერსიტეტის რეორგანიზება და დაარსდა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტი, რამაც დაუღოს საფუძველი საქართველოში უმაღლესი სამედიცინო განათლებისა და სამედიცინო მეცნიერების მძლავრ განვითარებას. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტში, რომელიც ამ დრომდე განათლებას სახალხო კომისარიატის სისტემაში ერთიანდებოდა, შეიქმდა ჯანმრთელობის დაცვის სახალხო კომისარიატის სისტემაში.

სამედიცინო ინსტიტუტის დირექცია განთავსდა მელიქიშვილის №5-ში, შემდგ - ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს შენობაში (ლუწინარისკის №12), 1942 წლიდან 1975 წლამდე მელიქიშვილის №10-ში, 1975 წლიდან კი - ვაჟა-ფშაველას პროსპექტის №33-ში, სამედიცინო უნივერსიტეტის სხვა შენობებთან ერთად. თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის პირველი რექტორი იყო კორპუსი «სამედიცინო ქალაქში», ახლანდელი ვაჟა-ფშაველას პროსპექტის ორვე მხარეს, ორი კორპუსი მაშინდელ კამოს (ამჟამინდელ უზნაძის) ქუჩაზე, ფარმაცევტული კორპუსი პეროვსკისა (ამჟამინდელ ახელედინის) ქუჩაზე. ინსტიტუტის მიერ შედგენილი იყო სამეცნიერო და სამკურნალო მუშაობისთვის გამოიყენებოდა ქალაქის მრავალი საავადმყოფო და პოლიკლინიკა. 1966 წელს «სამედიცინო ქალაქში» ექსპლუატაციაში გადაეცა ახალი, მესამე სამსახური კორპუსი, ერთი ადრეული კორპუსი კი მთლიანად გარდაიქმნა სტუდენტთა 356-ადგილიან საერთო საცხოვრებლად. 1975 წელს ახალ-საცხოვრებლად 1975 წელს ახალ-საცხოვრებლად და სამეცნიერო-კვლევითმა ინსტიტუტმა, 1986 წელს გაიხსნა I სასწავლო კორპუსი.

დაარსებისას ინსტიტუტს სამი ფაკულტეტი ჰქონდა: სამკურნალო-პროფილაქტიკური (სტომატოლოგიური განყოფილებით), სანიტარულ-განყოფილებით და უნივერსიტეტის ფიზიოლოგიის ფაკულტეტზე დაიწყო მუშაობა ივანე ბერიტაშვილის ასისტენტად. 1921 წლიდან, სამეცნიერო-პედაგოგიური მუშაობის პარალელურად, უმაღლესი სამედიცინო განათლებისა და ჯანმრთელობის დაცვის ერთ-ერთი ორგანიზატორია. 1921-22 წლებში თბილისის საბჭოს განდევნის განყოფილების გამგე, ხოლო 1924 წლიდან 1926 წლამდე ჯანმრთელობის დაცვის სახალხო კომისარის მოადგილე. 1926-1929 წლებში გიორგი ვანაძე სამედიცინო მიკრობიოლოგიის დოცენტად და გერმანიაში, კიოლის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტში, რომლის დირექტორი იყო გამორჩენილი გერმანელი ფიზიოლოგი ვებერი. მიხელოვანი ყოფილიყო მის რამდენიმე შრომა დასტატმა - ფლოკოვინის არნიტიტუტის მექვიდრეს - თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს).

1936 წლის სექტემბერში სამედიცინო ინსტიტუტის შემადგენლობაში სტომატოლოგიური ფაკულტეტის სახით შევიდა ერთი წლით ადრე გახსნილი სტომატოლოგიური ინსტიტუტი. 1937 წელს ეს ფაკულტეტი, ისევე, როგორც ფარმაკოპიური ფაკულტეტი გამოიყო სამედიცინო ინსტიტუტს - შეიქმნა სახელმწიფო სტომატოლოგიური და სახელმწიფო ფარმაცევტული ინსტიტუტები, რომლებიც 1948 წელს გააერთიანა და ფაკულტეტების სახით კვლავ დაუბრუნდა სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტს.

1939 წლის სექტემბერში თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტთან შეიქმნა სამკურნალო ფაკულტეტის რუსული სექტორი. 1948-1949 სასწავლო წელს სამედიცინო ინსტიტუტის შემადგენლობაში შედიოდა შემდეგი ფაკულტეტები: სამკურნალო (ქართული და რუსული სექტორი), პედაგოგიური და ფარმაცევტული, 1976 წელს ინსტიტუტში გაიხსნა საზოგადოებრივ პრეფესიათა მეთრად ფაკულტეტებიც. ასეთი იყო ფაკულტეტების შემადგენლობა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის გარდაქმნამდე.

მარტო მეორე მსოფლიო ომის წლებში სამედიცინო ინსტიტუტმა 3727 ექიმი გაზარდა. შეიფარა მოსკოვიდან, ლინინგრადიდან, კიევიდან, ოდესიდან, ხარკოვიდან, დეკაბრისტებისგან, ნიკოლაევიდან ლტოლვილი სტუდენტები.

პირველი რექტორი

სამედიცინო ინსტიტუტის პირველი რექტორი, პროფესორი გიორგი სპირიდონის ძე ვანაძე გახლდათ. ის გამოჩენილი ქართველი ექიმისა და საზოგადო მოღვაწის, სპირიდონის ძე ვანაძის ოჯახში დაიბადა. 1911 წელს ოქროს მედალზე დაამთავრა თბილისის გიმნაზია და სამსახურზე დაუნივერსიტეტის სამსახურზე წავიდა. 1919 წელს საქართველოში დაბრუნდა და უნივერსიტეტის ფიზიოლოგიის ფაკულტეტზე დაიწყო მუშაობა ივანე ბერიტაშვილის ასისტენტად.

1921 წლიდან, სამეცნიერო-პედაგოგიური მუშაობის პარალელურად, უმაღლესი სამედიცინო განათლებისა და ჯანმრთელობის დაცვის ერთ-ერთი ორგანიზატორია. 1921-22 წლებში თბილისის საბჭოს განდევნის განყოფილების გამგე, ხოლო 1924 წლიდან 1926 წლამდე ჯანმრთელობის დაცვის სახალხო კომისარის მოადგილე. 1926-1929 წლებში გიორგი ვანაძე სამედიცინო მიკრობიოლოგიის დოცენტად და გერმანიაში, კიოლის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტში, რომლის დირექტორი იყო გამორჩენილი გერმანელი ფიზიოლოგი ვებერი. მიხელოვანი ყოფილიყო მის რამდენიმე შრომა დასტატმა - ფლოკოვინის არნიტიტუტის მექვიდრეს - თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს).

1936 წლის სექტემბერში სამედიცინო ინსტიტუტის შემადგენლობაში სტომატოლოგიური ფაკულტეტის სახით შევიდა ერთი წლით ადრე გახსნილი სტომატოლოგიური ინსტიტუტი. 1937 წელს ეს ფაკულტეტი, ისევე, როგორც ფარმაკოპიური ფაკულტეტი გამოიყო სამედიცინო ინსტიტუტს - შეიქმნა სახელმწიფო სტომატოლოგიური და სახელმწიფო ფარმაცევტული ინსტიტუტები, რომლებიც 1948 წელს გააერთიანა და ფაკულტეტების სახით კვლავ დაუბრუნდა სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტს.

1939 წლის სექტემბერში თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტთან შეიქმნა სამკურნალო ფაკულტეტის რუსული სექტორი. 1948-1949 სასწავლო წელს სამედიცინო ინსტიტუტის შემადგენლობაში შედიოდა შემდეგი ფაკულტეტები: სამკურნალო (ქართული და რუსული სექტორი), პედაგოგიური და ფარმაცევტული, 1976 წელს ინსტიტუტში გაიხსნა საზოგადოებრივ პრეფესიათა მეთრად ფაკულტეტებიც. ასეთი იყო ფაკულტეტების შემადგენლობა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის გარდაქმნამდე.

მარტო მეორე მსოფლიო ომის წლებში სამედიცინო ინსტიტუტმა 3727 ექიმი გაზარდა. შეიფარა მოსკოვიდან, ლინინგრადიდან, კიევიდან, ოდესიდან, ხარკოვიდან, დეკაბრისტებისგან, ნიკოლაევიდან ლტოლვილი სტუდენტები.

ხალღის გმირული მატინა და აკაკი წერეთელი

ქართველი ხალხის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსიის პირველი დღეებიდანვე დაიწყო, XIX საუკუნიდან კი საქართველოს ყველა კუთხე მოიცვა, რაც ქრონოლოგიურად ასე გამოიყურება: 1802 წლის კახეთის აჯანყება, 1804 წლის მთიანეთის აჯანყება, 1812 წლის კახეთის აჯანყება, იმერეთის 1819-20 წლების აჯანყება, 1832 წლის აჯანყება, 1844 წლის გურიის გლეხთა აჯანყება, სამეგრელოს გლეხთა 1856-57 წლების აჯანყება, 1866 წლის გლეხთა აჯანყება აფხაზეთში, 1875 წლის ქობულეთის აჯანყება. მეფის რუსეთი ნამდვილ „ხალხთა საპრობლემა“ გადავიდა, რომელშიც არარსებოდა ერებს, ცნობილი ფრანგი მწერლის ანრი ბაზროუსის მოსწრებელი ანოთაქსიო, „ამოლოდ ერთი უფლება ჰქონდა — კენესისა და ისიც მხოლოდ რუსულად“. ქართველი ხალხი ამას ვერაზოდ ვერ შეურიგდებოდა.

მე-19 საუკუნის საქართველოს გლეხთა მასობრივი შეიარაღებული გამოსვლების დამაგვირგვინებელი იყო 1875-76 წწ. ზემო სვანეთის გლეხთა აჯანყება. ეს აჯანყება სოფელ ხალდეს განადგურებით დამთავრდა. ამ სოფლის ტრაგედია ჩემს წინაპრებსაც შეეხო, მათ დაცვაში დიდი წვლილი მიუძღვის თვალსაჩინო პოეტს — აკაკი წერეთელს. წინამდებარე ნარკვევაც ამ საკითხს ეხება.

ხალდე თავისუფალი სვანეთის ერთ-ერთი უღამაზესი სოფელია. მერცხლის ბუდეგანთაა მიკრული მთის კალთაზე, ევროპაში მეორე სოფელია ზღვის დონიდან სიმაღლის მიხედვით.

გასული საუკუნის 70-იან წლებში იქ სუთი სხვადასხვა გვარის 19 კომდი ცხოვრობდა. ესენი იყვნენ: ჯოხაძეები, გასიახეები, ჩიგანაძეები, ჩოგლიანები და კოჩქიაძეები. ქვითკირის ორსართულიანი სახლი, კომპი და კალო ჰქონდა ყველას. აბაყი, სტუმართმოყვარე, ტანადი, გარჯე და მამაცი ხალხია ხალდელები, დასაბამიდან ციკვა-თამაშები და სიბრძნით ცნობილი.

ასეთი სოფელი ბერია სვანეთში, მაგრამ ვიქტორ პოუგოს სიტყვებით რომ ვთქვათ: „სულ უბრალო სოფელს მამონ გაუვარდებდა სახე, თუ იქ დიდი იმი მოხდებდა“ — ამ „მამონად გაუვარდებდა სახელი“ — ამ ბოზს მიხელო ჯავახიშვილი — თუ იქ დიდი ვაჟკაცა დაიბადებდა... ხალდეში დიდი იმიც მოხდა და დიდი ვაჟკაცებიც დაიბადნენ. ასეთი პატივი იქ ისტორიამ ბევრ სოფელს როდი უწილა.

გაოცრება იწვევს ის, რომ ქართულ საბჭოთა ენციკლოპედიაში სოფელი ხალდე არ იყო შეტანილი, მაშინ როცა საკმაო ცნობებია მოცემული... ბელორუსიის სოფელ ხატიწიხე, ამ ორივე სოფლის სახელი ერთი და იმავე ასოთი იწმება, განვებამაც ორივეს ერთნაირი მწარე ბედი არაუბა. პირველს 1876 წელს — მეფის რუსეთის დამსჯელი არმიის ნაწილები — საგან, მეორეს კი — მეორე მსოფლიო ომში ფაშისტი დამპყრობლებისაგან. მიჯიხელებმა სწორად მიიღეს ვაგოვს ენციკლოპედიაში შეტანა უნდა დაიწყებოდა, მაგრამ ქართული ენციკლოპედიაში ქართული სოფელი არ უნდა გამოჩნდებოდა.

სვანურმა ზემოწინსვლიერებამ შემოინახა ხალდეს ტრაგიკული ბედი და აჯანყების შესახებ ხალხის შეფასებები: „ხალდეს დაქვევა“ (ხალდეს შტაბი), ხალდე თეთრი კარგი ქუდი დაახურა სვანეთს (ხალდე თეთრზე, ზრმა ფავე ესვე ქანთა). არაბთ ამან შთააგონა ცნობილ ქართველ მწერელს აკაკი გელიოვანს ხალდეს აჯანყებისადმი მიძღვნილი ისტორიული რომანი-

სათვის „სვანეთის თეთრი ქუდი“ დაერქვა. სვანი მამაკაცის პატოს-ნება სვანურ ქუდშია ჩაქსოვილი. ვინ იყვნენ ხალდეს გმირები? რა საერთო ჰქონდა მათთან აკაკი წერეთელს?

დიდი ქართველი მგოსანი სვანეთში არ ყოფილა, არ დამტკბარა მისი ბუნების მრავალფეროვნებით, უშუაასვით ცადაზიფული ამაყად მდგარი კომპების სიდიადითა და სიმშენიერით, სამაგიეროდ, ბედმა მას ნილად არგუნა სრულად უჩვეულ მდგომარეობაში — ქუთაისის სამხედრო სახელმწიფო სკოლაში ენახა ეს ნორვეგიელი ვიკინგებით თავისუფლებას მიჩვეული მთის აბაყი მთლები, როგორც „დამნაშავენი“ და მათი სიმართლისა და ვაჟკაცური ღირსების დაცვა ეტვირთა.

134 წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც ეს აბაყი მოხდა, მაგრამ ამ კუთხის შვილთა მესხიერებამ სათუთად შემოინახა და თაობიდან თაობას გადასცა პოეტის ეს დიდი აბაყი. იქნებ ყველა მკითხველისათვის არ იყოს ცნობილი, როდის და რატომ დასჭირდა აკაკის „დამნაშავე“ სვანების სასამართლო პროცესზე დაცვა. ამიტომ, ვიდრე კონკრეტულად ამ საკითხზე შევეჩვენებოდეთ მოკლე ისტორიული ექსკურსი მოვიწვევს XIX საუკუნის 70-იანი წლების სვანეთში.

მეფის მთავრობამ გასული საუკუნის ორმოცდაათიან წლებში ზემო სვანეთიც მთლიანად შემოუერთა რუსეთის იმპერიას. მისი პოლიტიკა საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში აქაც იგივე იყო, როგორც საქართველოს სხვა კუთხეებში. რუსული მმართველობის უღელი რუს უფრო და უფრო მიმდებოდა. 70-იან წლებში მთავრობამ თავისუფალ სვანეთში მიწეუბის გაზომვა განიზრახა. მინა სვანი კავსიათვის ყველაფერი იყო: მისი სიმბოლი, მარჩენალი, საბოლოო განსასვენებელი.

ხმები მინის გაზომვის შესახებ სწრაფად მოედო ყველა სოფელს. მოსახლეობამ ირწმუნა, რომ ამ დღის ისიძიება ახალი გადასახადების შემოღება მოჰყვებოდა, რაც გახდა საბაბი და მიზეზიც სვანეთის 1875 წლის აჯანყებისა. მეფის მთავრობამ აჯანყების ჩასაქრობად სერიოზული ღონისძიებები განახორციელა. ერთ მხარეზე — ხიშტი და მახვილი, მეორეზე — დილობაჭია, ასეთი იყო რუს მოხელეთა პოლიტიკა. ამჯერად დილობაჭიამ გაჭრა. მთავრობამ დაიწყო მონა მოსახლეობა, რომ ხმები მინების გაზომვისა და გადასახადების შემოღების შესახებ ჰქონდა, ჯარის მოყვანის მიზანი მხოლოდ წესრიგის აღდგენაა. გუბერნატორული სვანებმა „გახანტულბულ“ მოხელეთა ფიცით დადასტურებული სიტყვა ირწმუნეს და თანდათანობით დამოშინდნენ. აჯანყების ჩაქრობის ხელი იმანაც შეუწყო, რომ მკაცრი და ხანგრძლივი ზამთრისათვის მომზადების დრო ახლოდებოდა და აუცილებელი იყო აჯანყებულები ოჯახს დაბრუნებოდნენ.

ყოველგვარ მოძრაობას, რომელიც კოლონიური პოლიტიკის წინააღმდეგ იყო მიმართული, მეფის მთავრობა ძირითევი აღკვეთდა და თავკაცებს მკაცრად სჯიდდა. არც სვანებს გადაუსვეს თავზე ხელი. აჯანყების მოთავედ ცნობილი 16 კაციდან 14 ხალხის დანაწიერების თანხედ დააბატონრეს და ქუთაისის ზახვა გაუყენეს. ხალდეში მცხოვრებ გუმარ გასვიანისა და ჩარგაზ ჯოხაძის დასაჯირება და ადგილობრივი მოხელეებს დააუღლეს.

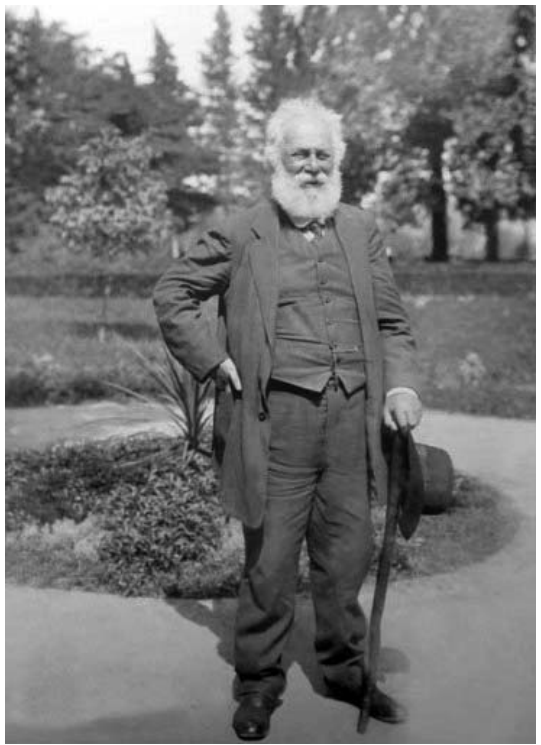
აჯანყების პირველი ეტაპი დამთავრდა. მისი შემდგომი ეტაპი სოფელ ხალდეს ტრაგედიად იქცა. მთავრობის ადგილობრივი მოხ-

ლეები სრულ უმოქმედობას იჩენდნენ და ჯოხაძის და გასვიანის დასაკავებლად არაფერს აკეთებდნენ, სამაგიეროდ ბოქალური მიქელაძე პატაკს პატაკზე აგზავნიდა ცაჭერის მახრის უფროს გრინეცკისთან, უმტკიცებდა, რომ ადგილობრივი ძალები „ყაჩაღების“ დაჭერა შეუძლებელია და მოითხოვდა სერიოზული ძალის გამოგზავნას. ხელისუფლების მაღალ ინსტანციებშიც სწორედ ეს უნდოდათ. როგორც კი საბაბი მიცათ, დაუყოვნებლივ სვანეთში გაგზავნეს სამხედრო რაზმი, მახრის უფროსის გრინეცკისა და მაიორ ლუესის ხელმძღვანელობით. ხალდეს მისადგომებთან მისვლისთანავე მათ ულტიმატუმი წაუყენეს სოფელს — ან დაუყოვნებლივ ჩაებარებინათ ბრალდებულნი ან სოფელს დაარბევდნენ. მაგრამ ჩარგაზ ჯოხაძე და გუმარ გასვიანი მკვლელები და მმართველები არ იყვნენ, ისინი ხალხის თავისუფლებისა და კეთილდღეობისათვის იბრძოდნენ, მხოლოდ ეს იყო მათი ერთადერთი „დამნაშაული“ და როგორ შეეძლოთ სვანებს ახლობელი, ნათესავი და თანასოფელები თავადვე შეეყვართ და ხელფეხებულნი გაედაცათ მოძალადე მტრებისათვის? ხალდედ ვაჟკაცებს ამის გაფიქრებაც არ შეეძლოთ.

სოფელმა დამსჯელი ჯარის ხელმძღვანელობას გონიერი პასუხი გასცა: გავწყვედით და მოძალადე ჯარს ვერ ვიკისრებთ, მაგრამ თუ თქვენ თვითონ დაიჭირებთ ბრალდებულებს, ჩვენ ხელს არ შევამოთ“. ამ პასუხით ისინი კიდევ უფრო აღამყთან, მიციქულად გაგზავნილი ბესარიონ ნიკარაძე და მისი მძღელები სამხედროებს ურჩევდნენ, არ აჩქარებოდათ და სოფელს რაზმი ძალით არ შეეყვანათ, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ამას სისხლისღვრა მოჰყვებოდა.

როგორც აღმოჩნდა, საქმის მშვიდობიანი მოგვარებით სამხედრო ხელმძღვანელობას არ იყო დაინტერესებული. ამის დასტურად, ხალდეს ტრაგედიაში ერთი წლით ადრე, სამხედრო ექსპედიციის თანამდებ ექიმ ბელკის დღიურშია წარწერილი გრინეცკის სიტყვებიც კმობა: „არსებობს ერთი და განყოფილები რუსეთის იმპერია — მორჩა და გათავდა. მე რომ მათი უმადლესობის ხელმძღვანელები იმპერატორის ადგილზე ვიყო, საერთოდ მოგსმობდი, ან ყოველ შემთხვევაში მთელ რუსეთის იმპერიაში დავსაკასადი მეორეობიცხვარა ერებს და ამით საბოლოოდ გადავჭრიდი ამ ე.წ. პრობლემას“. ამ სიტყვებიდან კარგად ჩანს, თუ როგორი განწყობილებით მიდილობდნენ რუსი მოხელეები მცირე ერების მშობლიურ მხარეში.

მცირე ხალხს სხვა არაფერი რჩებოდა, გარდა იმისა, იარაღით ხელში დაეცვა დამოუკიდებლობა. სოფლის თავკაცებმა ერთხელ კიდევ ცაღდეს საქმის მშვიდობიანად მოგვარება. სამხედროებთან მოსალაპარაკებლად, სოფლის შემოსასაყვამთან, ორი მოხუცი ვაჟკაცი წაიყვანეს. ხელმძღვანელობისაგან სოფელი კეთილგონიერებას და დამაბნურლობითიერებას ელოდა, სამწუხაროა, წინდუფლებები აღმოჩნდნენ. ცნობისმოყვარე ბავშვების კოპის სათიფურდინ გამოძეგდისა კენჭების გამოცემა საკმაო საბაბი აღმოჩნდა, რომ კეთილი ნიშნით მისული მოხუცების ხიშტულზე ავების ბრძანება გაეცათ. მოკლულთა ახლობლებმა ვერ აიტანეს ასეთი მუცლია და შური იძიეს. ასე დაიწყო სისხლიანი შეტაკება მომხდურთა და თავისუფლებისათვის მებრძოლ ხალდეთა შორის, რაც სამხედრო ექსპედიციის საბარცხვინო მარცხით დამთავრდა.

ისიც უნდა ითქვას, სვანების პუმანურობა, სამართლიანობა, კეთილშობილება მხარეთა პირველი შეტაკებისთანავე გამოვლინდა. ისინი ტყვეთა მეთაურებს უშიშვნებდნენ და რიგითი ჯარისკაცის მოკვლას ის ფაქტიც, რომ ხალდეს უბედურების მთავარი მოქმედი პირი — მაზნის უფროსი გრინეცკი ბრალდებულ ჩარგაზ ჯოხაძის მძის ოჯახში მოულოდნელად თავსესაფარს. რას ნიშნავს ეს? ლაღატ? ლარჩობა? არავითარ შემთხვევაში. აქედან კარგად ჩანს სვანი კაცის ხასიათი: სულგამძლეობა, კეთილშობილება.

ხალდელებმა პირველ სამხედრო ლაშქრობაში გაიმარჯვეს. მაგრამ ყველას ესმოდა, რომ წინ დიდი განსაცდელი ელოდათ, ჩადენილ დანაშაულს არ აპატიებდნენ. ასეც მოხდა — გენერალ ციტოვის ხელმძღვანელობით დიდი სამხედრო უკუეცთია გამოგზავნეს, რომელსაც ქუთაისის გუბერნიის სხვადასხვა მახრიდან მილიციის რაზმებიც შეუერთეს, საარტილერიო ბატარეაც თან წაიყვანეს.

ამჯერად მომხდურთა შეტევა უფრო დაუნდობელი იყო. სოფელი ალყაში მოაქცეს — „აქ, ამ პატარა ხალდეში შეყარა სარდალმა მთელი ეს „ტომთა არმია“, რათა ბრძოლა გაემართა ცხრამეტი კომლისაგან შემდგარ სოფელთან... ხალდე შეკრულ მეომარს ჰგავდა... თერთმეტი კლდესავით კოპი იცავს მის თავისუფლებას... ორმოცდაათი საეკეთილგონიერებას და დამაბნურლობითიერებას ელოდა, სამწუხაროა, წინდუფლებები აღმოჩნდნენ. ცნობისმოყვარე ბავშვების კოპის სათიფურდინ გამოძეგდისა კენჭების გამოცემა საკმაო საბაბი აღმოჩნდა, რომ კეთილი ნიშნით მისული მოხუცების ხიშტულზე ავების ბრძანება გაეცათ. მოკლულთა ახლობლებმა ვერ აიტანეს ასეთი მუცლია და შური იძიეს. ასე დაიწყო სისხლიანი შეტაკება მომხდურთა და თავისუფლებისათვის მებრძოლ ხალდეთა შორის, რაც სამხედრო ექსპედიციის საბარცხვინო მარცხით დამთავრდა.

წერს ამის შესახებ აკაკი გელიოვანი — „ეს ორთაბრძოლა იმით განირჩეოდა, რომ ამოღდა ქროლი ლაშქარი შეტაკებისთანავე გამოვლინდა. ისინი ტყვეთა მეთაურებს უშიშვნებდნენ და რიგითი ჯარისკაცის მოკვლას ის ფაქტიც, რომ ხალდეს უბედურების მთავარი მოქმედი პირი — მაზნის უფროსი გრინეცკი ბრალდებულ ჩარგაზ ჯოხაძის მძის ოჯახში მოულოდნელად თავსესაფარს. რას ნიშნავს ეს? ლაღატ? ლარჩობა? არავითარ შემთხვევაში. აქედან კარგად ჩანს სვანი კაცის ხასიათი: სულგამძლეობა, კეთილშობილება.“

მიემსი აჯანყებულებს ურთულეს პირობებში უხდებოდათ წინააღმდეგობის განება, მიუხედავად ამისა, მათი ძალით შეპყრობა ვერ შეძლეს. ხელისუფლებამ სხვა ზომების მიმართ, განხილულთა ცოლშვილებს დაუწყეს დევნა, ნათესავების რეპრესიებით ემუქრებოდნენ. ამან აჯანყებულები აძილა მოლასპარაქვამდე წასულიყვნენ ადმინისტრაციის ნარმომადგენლებთან, რომლებიც მთავრობის წინაშე უმადგომლობას ჰპირდებოდნენ მათი ბუნების შემოუქუქებისათვის, რაზეც მათ ფოცი დაადებინეს. აჯანყებულები მხოლოდ ამის შემდეგ დანებდნენ. ისინი ქუთაისში ჩაიყვანეს და დააბატონრეს. ხელისუფლებას აჯანყებულთა ძირითადი ჯგუფის — 22 კაცის განსაღმობა ისევე სასწრაფო უნდა მოეწონა, როგორც წინააღმდეგობითი 9 კაცის.

კავსიის ადმინისტრაციამ დიდი სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა მიაჩნა და პროცესს, ეს საქმე სამხედრო საველე სასამართლოს უნდა განეხილა. საქართველოს პროკურატურა საზოგადოებამ სასტიკი წინააღმდეგობა გაუწია კავსიის ადმინისტრაციას და სამხედრო სადრობის ასეთი განზრახვას. მისმა მონივნავე ნარმომადგენლებმა მიზნად დაიბახეს, ბრალდებულნი ეხსნათ ისინი კი, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა სამხედრო-საველეს სასამართლო ღია პროცესს ჩატარებულიყო, სადაც მონაწილეობას

აკაკი წერეთელი — 170

მიიღებდნენ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები. საზოგადოებრივი აზრის ზეგავლენით მთავრობა იძულებული გახდა დათმობაზე წასულიყო, რითაც შესაძლებელი გახდა, სასამართლო პროცესზე სგანების დამცველად გამოიყენებინათ დიდი ქართველი მამულიშვილები: ნიკო ნიკოლაძე, სერგეი მესხი, ცნობილი ვექილი ლუარაბაძე და ერის საყვარელი პოეტი აკაკი წერეთელი.

სასამართლო პროცესს წარმართავდა კავკასიის სამხედრო საგეგლე სასამართლოს თავმჯდომარე, გენერალ-მაიორი ლეიბტი. პროცესზე ერთმანეთს დაუპირისპირდა ორი ძალა. ერთ მხარეზე იყვნენ მეფის მთავრობის კავკასიის ადმინისტრაციისა და მაღალი ჩინის სამხედრო მოხელეები. ისინი თავგამოდებით ცდილობდნენ, სოფელ ხალდეში დატრიალებული ტრაგედიისათვის მთელი პასუხისმგებლობა თვით ხალდელებისათვის დაეკისრებინათ.

ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენლები კი როგორც პრესაში, ისე სასამართლო პროცესზე, იცავდნენ რა ბრალდებულებს, ამტკიცებდნენ, რომ საქმე ეხება არა უბედურებას, არამედ იმპერიის კოლონიური ჩაგვრის ქვეშ მყოფ მილიონობით ადამიანთა, მათ შორის ქართველთა ბედსა და ინტერესებს. უცნაურია, მაგრამ ფაქტია, რომ „სამხრულდებულო საქმეზე იცავდა მთელი სოფელი. ალბათ იურისპრუდენციას ასეთი რამ არ ახსოვს, როცა გამარჯვებული სამსჯავროზე უხმობს ძლეულს, ეს ანგარიშის განხორციელება და არა სამართალი“ (აკაკი გვილიანი „სეპანეთის თეთრი ქუდი“).

მეფის მთავრობის ერთგულ და მორჩილ მოხელეთა მიერ შედგენილი სამხრულდებულო აქტის მიხედვით, საქმე ისე იყო წარმოდგენილი, თითქოს მთავრობის მოხელეებმა და ჯარის ნაწილებმა უფროსებმა

ყველაფერი იღონეს საქმის მშვიდობიანი გზით მოგვარებისათვის, მაგრამ სოფელმა უარი თქვა მოლაპარაკებაზე და სისხლიც პირველი აჯანყებულებმა დაღვარეს, სამხედრო პროცესში ყველა ბრალდებულს ერთიანად სახელმწიფო დანაშაულები დასდო ბრალი და სასჯელის უმაღლესი ზომა – ჩამოხრჩობა შეუფარდა. ცხადი იყო, აჯანყების მონაწილეთა სრული ფიზიკური მოსპობა იყო გადაწყვეტილი.

ძალზე ობექტურად გააზრებული და დამაჯერებელი იყო ბრალდებულ ხალხელთა დამცველი, ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენელთა გამოსვლები სასამართლო პროცესზე. განსაკუთრებით მკაცრი და მამულიშვილური ხასიათის იყო აკაკის გამოსვლა. ამის დასტურია ისიც, რომ სასამართლოს თავმჯდომარემ რამდენჯერმე მისცა შენიშვნა და მკაცრი გაფრთხილება. აკაკი წერეთელი, იცავდა რა პასუხისმგებლობა მიცემულ სგანებს, ამავე დროს მკაცრად აკრიტიკებდა მთავრობის პოლიტიკას, მოხელეთა და სამხედრო მეთაურთა უხეშობას, შეუბრალებლობას, ძალმომრეობას და უტაქტობას. მის გამოსვლაში იგრძნობოდა ზოგადად მეფის თვითმპყრობლობის რეჟიმის მწვავე კრიტიკა.

სასამართლო პროცესზე აკაკი წერეთელმა დაცვითი სიტყვა ასე დაწყო: „მეცამეტე საუკუნიდან, იმ დროიდან, როდესაც საქართველო დაცემის გზაზე დაადგა, სეპანეთი მიტოვებული იყო თავისი ბედის ანაბარად და ყველა იმისგან, რაც ანატოლია საქართველოს იმდროინდელმა ცივილიზაციამ, შვიდი საუკუნის გასვლის შემდეგ არ შერჩათ არის ავსტრი, გარდა იმ კომპიებისა, რომელთა ნაწილი ცოტა ხნის წინ თქვენ მიერ აქ მოხდენილად იქნენ ანადგურებული“ (სახაბჭოთა განახლები, 1990 წ., 29 აგვისტო, თ. მიბზიანი, „დიდი პოეტი“, გვ. 3).

აკაკი წერეთელმა საბრალდებო საქმეზე მსხდობთა დაცვა სწორედ სგანების ცხოვრების წესების თავისებურების განხილვით დაიწყო. აჯანყებულების გამართლების მიზნით, მან სასამართლოს ყურადღება მიამართა სგანების ადმინისტრაციისა და ჩინიან სამხედრო მოსამსახურეთა უკანონო მოქმედებას. მისი ღრმა რწმენით, კანონი უნდა შეეფარდებოდა იმ ხალხს ინტერესებს, ვისთვისაც არის გამოხუთი. სგანების მიმართ კი არაფერი ამის მსგავსი არ ყოფილა მხედველობაში მიღებული... ადმინისტრაციის ვალდებულები იყო, მოსახლეობისათვის განცხადება მოქმედი კანონების არსი და მნიშვნელობა, მათთვის კანონისადმი დამორჩილების მაგალითი მიეცა.

სინამდვილეში პირიქით ხდებოდა: სგანები კანონი არ მოქმედებდა. ადგილობრივი ხელისუფლება კანონებს არ ასრულებდა, სგანები კი მათ გულუბრყვილოდ ემორჩილებოდნენ. მაშინაც კი, როცა მოხელეები ამკარა უკანონობას ჩადიოდნენ და ამის დასადასტურებლად მოჰყავს კონკრეტული მაგალითები სგანების ცხოვრებიდან.

აკაკი მათიდანვე აუღო ალლი სასამართლოს მსვლელებს. თუმცა, საქმე ეხებოდა მკვლელობის გამართლებას, მკვლელებს ყველა დროს გმობდა ხალხი და ზიზილი უყურებდა, მაგრამ სასამართლოზე ასეთი რამეს ხალდელების მიმართ არაფერ განიკადდა. პირიქით, მათ მთელი დარბაზი თანაგრძობდა – „ამ სამი დღის განმავლობაში – ამბობს ის, – ჩვენ საკმაოდ დრო გვექნება და მთელმხრებულთაგან იმამი, რომ მივიღო დამსწრე საზოგადოება, განათლებულებიდან დაწყებული უკანასკნელ უფიცამდე, მათი ბედობისადმი ერთნაირი თანაგრძობით იყო განწყობილი, უფრო მეტიც, მიუხედავად იმისა, რომ მეტიც, ბატონო მოსამართლე-

ნო, ამ რამდენიმე ხნის წინ მათი ტყვეების სეტყვის ქვეშ იმყოფებოდნენ, თქვენს სახეზედაც კი ვხედავ მათთან სიბრალულს“.

აკაკი წერეთელი სასამართლო პროცესის დაწყებიდანვე მიხვდა, რომ მეფის ადმინისტრაციის წარმომადგენლები ცდილობდნენ საქმის ნამდვილი არსი შეეცვალათ. დაწერილებით ანალიზებდა რა საქმის მასალებს, მონშეთა ჩვენებით აკაკი არაერთხელ გამოაშკარავა სიცრუე. დამახასიათებელია მის მიერ ერთ-ერთი მოწმის ჩვენება. მისი მხარე ერთ-ერთი უხეშესი კრიტიკა, რითაც სიყალბე ამხილა. „უკეთეს სვანი შემოჭრილი იყო კოტა მნიშვნელობა, რომელსაც მისი ორივე ხელი ეჭირა, რომელი ხელით მთავრობა მან ხაზგასმით ამოკვლა და ხაზგასმით ამოკვლა და ხაზგასმით მან მთავრობისათვის ჩვენება: – „წინასწარი გამოძიებისას მან უჩვენა, რომ კომპიებიდან სგანებმა სროლა მხოლოდ მას შემდეგ დაიწყო, როცა ორივე სვანი მკვდარი დავა, ახლა კი სწინააღმდეგობა დამტკიცებას ცდილობს“...

აკაკი დამწინავედ მიიჩნევდა ყველას, ვინც ანგარიში არ გაუწიდა სვანი ხალხის ხასიათისა და ყოფის თავისებურებებს, ადით-ნესებებს და მორალურ კატეგორიებს, ყველას, ვინც ქალები და ბავშვები უსახლკაროდ დატოვა და ორი კაცის „დანაშაულისთვის“ მთელი სოფელი მსჯავრდებულითა საკამზე დასვა.

სასამართლო პროცესის ნიღბი მაშინ აუხადა, როცა აკაკი სასტიკი ირონიით განაცხადა – „ხელისუფლების წინააღმდეგ თავდაცვა არ არსებობს“. მან ცხადყო, რომ ხალდეტს ტრაგედია ნაწილია იმ უსამართლობისა, რომელიც რუსეთის იმპერიამ სუფევდა, ამიტომ ასეთი მონოღებობით დაბრუნება გამოსვლა – „დე, სამართალმა და მსჯავრდებულ იმეფუნო სასამართლოებში“.

თავის შესანიშნავი სიტყვით აკაკი წერეთელმა „ადამიანზე სვანთა მსკეს პოლიტიკური ჟღერადობა მისცა. მან ყველას დაანახა, რომ პასუხისმგებლობა მიცემული არაინ არა დამნაშავეები, არამედ თავისუფლებისათვის მებრძოლი ადამიანები.“

აკაკი წერეთლის და სხვათა შეუპოვარმა ბრძოლამ აიძულა სასამართლო, შეემუქმებინა ბრალდებულთა სასჯელი, მაგრამ განაჩენის სიმკაცრე მაინც არ აკლდა – „ვირც სვანეთის მინისათვის აღდგა, ციბირის მინას მიიღეს“ (ა. გელიანი). მიიღეს კიდევ – გადასახლებიდან მთელი ორი კაცი დაბრუნდა, დანარჩენები დაიღუპნენ.

32 აჯანყებული ხალდელების სასამართლო პროცესი ქ. ქუთაისში, 1876 წლის 27 ნოემბრიდან 1 დეკემბრამდე მიმდინარეობდა. სასამართლომ მკაცრი განაჩენი გამოიტანა: ნაწილი სიკვდილით დასაჯა, ნაწილს ოცწლიანი კატორღა მოუსაჯა ციბირის მაღაროებში.

ვირც და ბესი გასყვანილნი და გიორგი ვოხაძე, როგორც მცირეწლოვანი და მონაწილე ინტელიგენციის სხვა წარმომადგენლები იყვნენ, შეტყვევებულნი იმხზ, რომ ხალდეტს აჯანყება არ იყო გამოითხოვნი საქართველოს იმდროინდელი ცხოვრების საგან, არამედ იყო ერთ-ერთი რგოლი იმ ბრძოლის მთლიან ვაჭვში, რასაც ეწოდება საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა.

მასხარა მასხარა
აფხაზეთის განათლებული
მინისტრის პირველი მოადგილე
1985-2005 წლებში

მონსაპლა შვირვალი

„სტოზს მონოზაში ბადიდკაცვებულს
თავისუფლებასი ძებნაში მკვდარი“

სალონი ლუდუმიკი IX კლასი, სკოლა-ლიცეუმი „თამარისი“

ჯერ კიდევ უძველეს დროში ადამიანები თავისუფლების მოსაპოვებლად იბრძოდნენ. ზოგისთვის ეს დამოუკიდებლობასთან ან თუნდაც მუხლდავ უფლებებთან ასოცირდებოდა. ზოგადდ თავისუფლება აბსტრაქტული ცნებაა. ის ლექსიკონში განმარტებულია, როგორც „ნების გამოშვანების შესაძლებლობა; ანარქიზმა ისეთი პირობისა, რომელიც ზღუდას რომელიმე კლასის, მთელი საზოგადოების ან მისი წევ-

რების საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებას და მოქმედებას“. თუმცა, ჩემი აზრით, თავად სიტყვა უფრო მეტს ამბობს საკუთარ მნიშვნელობაზე. თავისუფლება, ეს, უპირველესად, საკუთარი თავის ბატონპატრონობასა და კონტროლს უნდა ნიშნავდეს.

რაც შეეხება მონობას, მას, ფაქტობრივად, თავისუფლების ანტიპირობა მნიშვნელობა აქვს. აქედან გამომდინარე, შესაძლოა ვაგნმარტოთ, როგორც უფლებების შეზღუდვა და სხვაზე დამოკიდებულება. მონაა სწორედ ის, ვისაც არ ძალუძს, მართოს საკუთარი თავი. ასეთები ძველ სამყაროში უმთავრესად იყვნენ უფლებაყრილი ადამიანები, მძაბოინ. მაგრამ თვით ისინიც კი მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ აუცილებელი იყო საკუთარი „მე“-ს დაცვა თუ აღდგენა. ვის არ ახსოვს სპარტაკის განთქმული აჯანყება.

თუმცა, ჩემი აზრით, აკაკის უკვდავი სიტყვები, დღეს რომ აფორიზმად ქვეყნდება ხალხში: „სტოზს მონობაში გადიცაკაცვულს თავისუფლების ძებნაში მკვდარი“ – სულ სხვა კატეგორიის ადამიანებს გულისხმობს. ის ის ხალხია, საკუთარ გულისხმობასა და ნაწილს რომ აპყლიან, ფიზიკურისთვის – ანუ ამქვეყნიურისთვის, მიუთითა პატივი და, საკუთარი პატივმოყვარეობით შეწყობილთ, არად ჩაუგდათ არც სამშობლოს ინტერესები, არც ხალხის გასაჭირი და არც ადამიანურ ზნეობრივი კატეგორიები.

კარგად რომ ჩაენვდეთ „საქართველოს ბულეტენის“ ამ ნაბრებს, თვალს უნდა გადავავლოთ მის ცხოვრებასა და თვალმომლოდ დავინახავთ, რომ აკაკი ღრმად იზიარებდა ახალი პოლიტიკურ-ლიტერატურული მიმდინარეობის – „თერგდალეულების“ – იდეოლოგიას. უფრო მეტიც, ის მათში ერთ-ერთი უპირველესი იყო და ილია ჭავჭავაძისთან

ერთად ეწეოდა იმ ჭაბანს, რასაც სამშობლოს გამოფხიზლება ერქვა.

ერის ეს ორი დიდი შვილი მიიჩნევდა, რომ ქართველი ხალხი ვადაარჩინა „ენამ, მამულმა და სარწმუნოებამ“ და ცდილობდნენ, კვლავ გაეჩხრიკათ ქართველებში მინაწულული ცეცხლი სამშობლოს სიყვარულსა და „ერთ დიდ თოცონად“ აერთოთ. ილიაც და აკაკიც ცდილობდნენ სამშობლოს საკუთარი კაცობით დამარტობენ და უდადეს გულსტიკილს გამოთქვამდნენ იმის გამო, რომ მათი სათაყვანებელი საქართველო არ იყო დამოუკიდებელი.

„თერგდალეულები“ საკუთარ ნაშრომებში ასახავდნენ მამინდელ რეალობას, ფაქტობრივად, მათი შემოქმედება მეცხრამეტე საუკუნის საქართველოს სარკე იყო. მათ მიანდა, რომ მხოლოდ მშობლიური ისტორიის ღრმა შესწავლით იქნებოდა შესაძლებელი თავისუფლების მოპოვება, რადგან ისტორია თვალნათლივ გვიჩვენებდა ჩვენს თავისუფლებისმოყვარე ბუნებას. სწორედ ამ თავისუფალი სულის გაღვივებას ცდილობდნენ ილია და აკაკი ქართველი ერში. ჩვენი ქვეყანა, გაჭირვებაში მყოფი, წერეთელმა კლდეზე მიჯაჭვული ამირანს შეადარა:

„მოვა დრო და თავს აიძვებს, ჯაჭვებს განყვეტე ცემთაგამირი. სიხარულად შეეცვლება ამდენი ხნის გასაჭირი.“

ასეთი მდგომარეობის მიუხედავად, პოეტს მაინც ჰქონდა იმედი, რომ საქართველო კვლავ შეძლებდა ტყვეობიდან თავის დაღწევას.

მეცხრამეტე საუკუნეში ქვეყანასთან ერთად თავად ქართველი ერიც იყო გასათავისუფლებელი. მას, უპირველესად, პიროვნული თავისუფლება ჰქონდა დაკარგული და ეს კი მეტად მძიმე იყო აკაკისა და, ზოგადად,

„თერგდალეულთათვის“.

სწორად ადამიანები ამჯობინებდნენ მაღალ ნობელსა და თანამდებობას, ვიდრე თავისუფალ სიტყვას, რომელიც ასე უდებობდა იმ დროს. მის მოსაპოვებლად კი უმძიმე ბრძოლა და სამშობლოსადმი თავგანწირვა იყო საჭირო. აკაკის აზრით, ტანჯვა-წამებით მოპოვებულ თავისუფლებას ან თუნდაც ამის მცდელობას უფრო დიდი ფასი ჰქონდა, ვიდრე მონობაში მოპოვებული სიმშვიდე. წერეთლისა და მისი თანამებრძოლებისათვის მამინდელ საქართველოში ამ აზრის ადამიანებამდე მიტანა და მათთვის თავისუფლების მნიშვნელობის ახსნა ძალიან ბევრს ნიშნავდა. ამიტომაც, მათი შემოქმედების მიზანი იყო არა მხოლოდ ის, რომ ხალხისთვის თავაი აუხალთ, არამედ იმის დასაცავად, რომ სწორედ ხალხისვე გალი იყო ქვეყნის გათავისუფლება, რაც, უპირველესად, პიროვნული თავისუფლების მოპოვებით უნდა დასრულებულიყო.

ქართველ ერს მუდმივად უწევდა სხვადასხვა მხრიდან მოსულ მტერთან გამკლავება, მაგრამ მიუხედავად მრავალი მარცხისა, ვერაინი შექონ ჩვენი სამშობლოს დამონება. მხოლოდ თავისუფალ სულს შექმედი დაინება სტრატეგიები.

„სადამაც ვიყო, რა-მეგამა, ყოფამცა მქონდა ნებისად“.

უფალმა ადამიანი შექმნა და მისცა მას არჩევანის უფლება, ამიტომ მისი დამორჩილება დღისთი მთრ ბოძებულის ნაშთზეა დაუშვებელი. აქედან გამომდინარე, მონური სული ცოცხალი ბუნების მქონე, მთ უმტებს, მონობაში გადიცაკაცვულ სულზე ამაზრზუნ არაფერია. ამიტომ, საქართო ვერწმუნობი აკაკის სიტყვებს, არ დავკარგოთ თავისუფლებისადმი სიყვარული და არ ვაფჯობიბით მას მონური კეთილდღეობა.

რეალისტი სივოსხლის ზოლოცა

„ყო დღეები, როცა იგი შვის ამოსვლიდან ჩასვლამდე მუშაობდა და არც კი სადილობდა. უკან დაედევნა ხოლმე, როგორც პატარა ბავშვს და ვეხვეწებოდი, ან ერთი ჭიკა რძე დაეღია, ან მაწონი ეჭამა.“ (მიოლაუბი-გაბაშვილისა)

უდიდესი ქართველი მხატვრის – გიორგი (გიგო) გაბაშვილის დაბადებიდან 148 წელი გავიდა. ის 1862 წლის 9 ნოემბერს დაიბადა – თბილისის დემუტაბატო პალატის თანამშრომლის ივანე გაბაშვილასა და მდებრი მოქალაქის თამარ ნარეკელიძის უკანონო შვილი იყო. ექვსი წლისას, მამა გარდაეცვალა, ოჯახს საძინადად გაუჭირდა. დედა ხელდაკეპილი არჩენდა გიგოს და მის უმცროს მძას – ილიას. გიგო საკმაოდ თავნებოდა და როგორც აღსაზრდელი ბავშვი ყოფილა – რეალურ სასწავლებლებში მხოლოდ ხატვის, ტანვარჯიშის და გეოგრაფიის გაკვეთილებს ესწრებოდა. დაწარმოებულნი იყვნენ ქუჩაში დებიტალიზაცია, მტკვარზე თევზაობა, მეგობრებთან ერთობილა. დედა საძინადად განიციდა და ამბავს. მხსნელად მეთრე ქეჩი მოეკლინა, რომელმაც მკაცრად მოჰკიდა ხელი ბიჭების აღზრდას და მაშინვე შეამჩნია გიგოს ნიჭი... ათი წლის გიგო დედამ აღსაზრდელად თბილისში მცხოვრებ გერმანელ ფონ დერ ნეინის მიბარა, სადაც იგი მისივე ასაკის ორ სხვა ბავშვთან ერთად იზრდებოდა და გერმანულ და ფრანგულ ენებს ეუფლებოდა.

1882-1883 წლებში სწავლობდა თბილისში, კუპენის კერძო სამხატვრო სკოლაში. ამ დროს თბილისში ჩამოსული იყო ცნობილი ბატალისტი მხატვარი ფრანკ რუბო, რომელიც მეფის მთავრობის შუკვეთებს ასრულებდა თბილისის სამხედრო-ისტორიული მუზეუმისთვის. გაბაშვილი რაღაც პერიოდის განმავლობაში მისი ასისტენტი გახდა.

1886 წელს გიგო გაბაშვილის ოცნება ასრულდა და ის პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიის თავისუფალი მსმენელი გახდა – მეცადინეობა დაიწყო პროფესორ ვილჰელმდეს ბატალურ კლასში. ახალგაზრდა, ნიჭიერ მხატვარს დიდ დახმარებას უწევდა ილია ჭავჭავაძე. შემონახულია წერილი, რომელიც გიგოს ილიასთვის გამოუგზავნია: „თქვენო პრინცივალეუბე, ილია გრიგოლის ძე, ჩემი დიდი ხნის სიწმე შეიძლება ხელოვნებაში ჩემი ნარმატებით გაგამართლო: ამ წელს დაგამთავრე პროფესორ ვილჰელმდეს ბატალურ კლასი დიდ ვერცხლის მედალზე, ეიზენვარდელ სურათში კი პატარა ვერცხლის მედალი დაეპოვასურე. არ მინდოდა შეგეწუხებინეთ და ამიტომ არ ვეხმარებოდი, მსურდა ჩემი ნაშრომებით და ნარმატებით გაგამართლებინა თქვენი ჩემდამი ყურადღება. ახლა, როცა ყველაფერი მივიღე აკადემიისგან, რისი მიღებაც შეიძლება ამ წელიწადს, გთხოვ, იქნებ დამეხმარებოდა თბილისში ჩამოსვლაში, ანთი საშუალებებს მომიწოდებოდა ხელოვნების დიდი გზა გაეგარებოდა. გზისთვის და ფერწერის აუცილებელი ხარჯებისთვის 200 მანეთი მჭირდება. ეს იქნება ჩემი

უკანასკნელი თხოვნა, რომლითაც ვებედავ თქვენს შენუხებას. იქნებ პასუხი დროზე გამოემგზავნოთ, რადგან თქვენმა წერილმა შეიძლება განსაზღვროს ჩემი გამოგზავნა და ან არა. სადილობისა და მამაშვილის გვერდით ვივარქო. ზოგიერთი მისი სურათი ნახაბი მქონდა. ვურჩიე, მხატვრობაში გასაგარეგებლად მოუხეხოთ პროფესორ ბრანდთან ნასულიყო. ეს უკანასკნელი პოლონელი ხალხის ცხოვრების ამსახველი სურათებით იყო ცნობილი. ვ. გაბაშვილმა მითხრა, პეტერბურგის პროფესორებმაც იგივე მითხრეს. პატარა რეალური ცხოვრების ამსახველი ფანრი, ჩემი ღობე რწმენით, ძლიერ შეტყუებოდა მხატვარ გიგო გაბაშვილის ნიჭს. მან თავის შემოქმედებაში, სამხეობროდ, ეს მხარე ძალიან ნაკლებად განავითარა და ხელი უფრო სხვა თემებს მოჰკიდა. რა სიმაღლეს მიაღწევდა ამ ფანრში მისი ნიჭი იმ ტილოდან ჩანს, რომელზეც სამი თბილისელი მოქალაქე გამოსახულია. ეს სურათი დავით სარაჯიშვილის სახლში ინახებოდა... მხსოვს, 1903 წელს დავით სარაჯიშვილთან სტუმრობისას როგორი აღტაცებით უფრებდა ამ სურათს გერმანელი მეცნიერი და მწერალი გოტფრიდ მერცხბახერი...”

გიგო აკაკიძისავე მეგობრობდა. მისი პორტრეტის შექმნას ასე იხსენებს მხატვარი: „აკაკის პორტრეტზე 1908 წლის ზაფხულში დავინეე მუშაობა და კოსტუმში ვხატავდი. შეთანხმებული ვიყავე მეოქსანთან, რომ იგი რამდენჯერმე უნდა მოსულიყო ჩემთან. იმისთვის, რომ ნატყუარად დამეხმარებინა და შემდეგ დამოუკიდებლად მეშუშავა პორტრეტზე. მაგრამ როდესაც მეორედ გამოცხადდა პოეტის სახელოსნო, უკვე გვიანი შემოდგომა იყო, ზამთრის პირი და პალტი რომ გამოეხდა, მოსალოდნელი იყო აკაკის გაეცვიება, ვინაიდან სახელოსნო არ იშუბოდა, არადა, მე არ მინდოდა მისი პალტოში დახატვა. აკაკი კი დაეთრებოდა მოითხოვა, ვინდა თუ არა ამ პალტოში უნდა დამხატო. ეს პალტო ჩემთვის დამახასიათებელია. ბოლოს თავის ჩვეულ ხეობრივად მიმართა: „ხოლო ვერ ხედე, რატომ მინდა ამ ცუდ პალტოში დამხატო? ახლა სულ მალე ჩემი ოთხივე იქნება და ცუდ პალტოში რომ მხატვარეობა, ოთხივე ზე მერ საჩუქრებს მომიტყუებენო“.

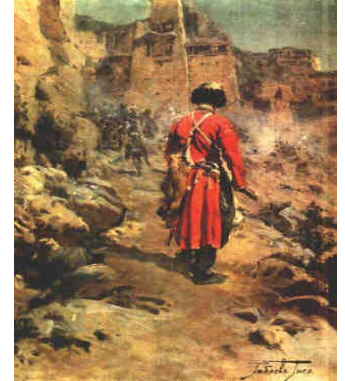
გიგო გაბაშვილმა ვერ კიდევ პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიაში სწავლის დროს მიიპყრა ყურადღება თავისი ნამუშევრებით. თბილისში კი მისი პირველი და საოცრად ნარმატებული პერ-

სონალური გამოგენა 1891 წელს მოეწყო. 1894 წელს რუბოს რჩევით გიგო მოუხეხის სამხატვრო აკადემიის სტუდენტის ხდება, მაგრამ იმედი უცრუვდება: „თავს ვიკლავ მუშაობით და ეს პირდაპირ აისახება ჩემს ჯანმრთელობაზეც“ – წერდა იგი 1895 წელს დეკემბერში მხატვარ დავით გურამიშვილს. სხვა წერილებიდან ჩანს, რომ საერთოდ მოუხეხის სამხატვრო აკადემიას არ შეეძლო რაიმე ახალი მიეცა ისეთი ოსტატისათვის, როგორც იყო გიგო გაბაშვილი. ამას კარგად გრძობდნენ თვით აკადემიისშიც. „სამხინდად მოეცავენ მხატვრები, აკადემიაში რომ ჩავაბარე, მათ შორის აზნეულებიც. ბრაზობენ რებოზეც, აკადემიაში ჩაბარება რომ შორია და თვით რუბომაც, როცა სახელოსნოში მენვია, აღიარა, რომ არ ვიკარ, რომ მე ასე ვმუშაობდი. ის ვიკარებულ იყო ჩემი ნარმატებით“.

გაბაშვილი მუშაობდა ზეითის საღებავებით, აკვარელით, აქვს კალმით ნახატებიც. მისი ნამუშევრების თემატიკა მრავალფეროვანია. გაბაშვილმა შექმნა მთელი სერია ქართული კულტურის მოღვაწეთა პორტრეტებისა (ილ. ჭავჭავაძე, 1907-1908; აკ. ნერეთელი, 1913; გრ. ორბელიანი, 1913; ავტობორტრეტი, 1932; თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია; მომლერალი ფილიმონ ქორიძე გუდღის როლში, 1902-1905, საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი); არისტოკრატების წარმომადგენელთა ტიპიზებული პორტრეტები („უცნობი ქართველი თავადი“, „გრძელვადეგობიანი თავადი“, ორივე საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი; „სამი გენერალი“, 1910, თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია). სხვადასხვა სოციალური ფენისა და კუთხის წარმომადგენელთა სახეები („მინარე ხევსური“, 1898; „მთვრალი ხევსური“, 1899; „მთვრალი ხევსურები“, 1899, ყველა საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი; „სამი მოქალაქე“, 1893, საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი და სხვ).

მისი „პაზარი სამარყანდში“, (1894 წ.) 2006 წლის აპრილში გაიყიდა ნიუ-იორკის ქრისტის აუქციონზე 1 მილიონ 136 ათას დოლარად, არც მკიდველი და არც გამყიდველი ცნობილი არ არის. გიგო გაბაშვილის დიდ საიმონებს ანიჭებდა ახალგაზრდებთან ურთიერთობა. იყო არაჩვეულებრივი პედაგოგი. ცდილობდა, რაც შეიძლება მეტი მიეცა მომავალი თაობისთვის. 1897 წელს თბილისში დააარსა სამხატვრო სტუდია, 1900 წლიდან ასწავლიდა „ნატიფი ხელოვნების ნაშაბლისებელი კავკასიის საზოგადოების“ ხატვის სკოლაში, 1901 წლიდან ამ სკოლის დირექტორი იყო. გახლდათ თბილისის სამხატვრო აკადემიის ერთ-ერთი დამაარსებელი და პირველი პროფესორი. მხატვრობის ყველა დარგს და ყველა ფანრია მის შემოქმედებაში ასახული მეტ-ნაკლები სიძლიერით და, რაც მთავარია, ამ ფანრების უმრავ-

ლესობის ფუქსმდებლად თავად გვევლინება – ბატალური მხატვრობა და ნატურმორტი. მის სახელს უკავშირდება დამთავრებული ფანრული და პეიზაჟური სურათების შექმნა, მაგრამ გაბაშვილის სტიქიას პორტრეტი წარმოადგენს. ამ ფანრში ყველაზე სრულყოფილად გამოვლინდა მხატვრის ტალანტი და ოსტატობა...

გიორგი ხევსური

მან შექმნა საზოგადოების სხვადასხვა ფენების და საქართველოს კუთხების წარმომადგენელთა გამოსახულებები. ძალიან დიდი პოპულარობით სარგებლობს ნამუშევრების სერია: ხევსურული. მისი ხევსურები, პირველ რიგში, თავისუფლებისათვის, თვითმყოფადობის შენარჩუნებისათვის მებრძოლი ხალხია.

გამორჩეულია გაბაშვილის ციკლი თბილისური – (ძველი თბილისის ტიპები) „სამი მოქალაქე“ (ერთ-ერთი საუკეთესო და ყველაზე ცნობილი ნამუშევარი), „ახალი მოქალაქე“, „მეყასბე“ და სხვ. თავის ნამუშევრებში მხატვარმა არ გაიჩვენა დროის სოციალური კონფლიქტები, მაგრამ ყველაფერი, რასაც ასახავდა, გაუღვივებელი იყო დიდი სიყვარულით თავისი ხალხის მიმართ. თავისუფალ დროს ის უზრაოდ იყვანდა და ისინებდა გარდასულ დღეებს. გასახსენებელი კი მართლაც ბევრი ჰქონდა და ჩვენც ბევრი დავგიტოვა... გიგო გაბაშვილმა 2000-ზე მეტი სურათი, ეტიუდი და ნახატი შექმნა, რომელთა უმეტესი ნაწილი, მისი ანდერძის თანახმად, დაცულია საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმში. ცალკეული სურათები ინახება რუსეთის, ევროპის და ამერიკის მუზეუმებში, ხოლო ნაწილი – კერძო კოლექციებში.

მოამზადა ლალი ჯვალაძემ

ახალი ტანათლები
მთავარი რედაქტორი: მარიკა ჩიქოვანი

მისამართი: ტბათლავშილის №3 ტელ.: 95-80-23, 890 958023, 855 411668, 855 178027.
www.axaliganatleba.ge E-mail: axaliganatleba@gmail.com Skype: axali.ganatleba
რეგისტრაციის № 2/4-1609, 06 დეკემბერი 2009 წლის 76096
გაზეთი რეგისტრირებულია დიდუბის რაიონის სასამართლოს მიერ.
რედაქციაში შპს-სული ხელნაწერები არ რეცენზირდება და ავტორებს არ უბრუნდება.

რედაქციის რეკვიზიტები: საბარათო № 36630
პ/კ 220101502, ს/კ 202058735, ა/ა 123631000